Üksiknumber 6 senti.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tapal, Esplanaadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Üsaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

1 kuu	Kr. 0.65	„Tõusv. Noor."	„Eesti Taluga"
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimisi võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veeru mm. Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul. Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 2-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 119. Paides, reedel 14. oktoobril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Tshehhi välisminister Hitleri juures.

Berliinis algasid Saksa-Tshehhi kaubalepingu läbirääkimised.

ETA. Berliin, 14. okt.

(Reuter:) Nagu usalduswäärfest allikast kuuldub, sõitis Tshehhoslowakkia välisminister Chvalkovsky eile õhtul Berchtesgadeni kohtama Hitleriga.

Chvalkovskyl oli läbirääkimine Saksa välisministri von Ribbentropiga. Chvalkovsky Berliini läbirääkimiste aineks on kaubalepingu sõlmimine Saksamaaga. Saksa poolt juhib neid läbirääkimisi Saksa Rio de Janeiro suursaadik Ritter. Kaubalepingu läbirääkimistega olewat seotud ka sakslaste saarekeste tuleviku küsimus Tshehhoslowakkias.

ETA. Berliin, 14. okt.

Siinsed ametlikud ringkonnad waikiwad täielikult selle üle, millest kõneldi eilsel kohtamisel Saksa välisministri von Ribbentropi ja Tshehhoslowakkia välisministri Chvalkovsky wahel. Diplomaatlikes ringkonnis ei ole jäänud tähele panemata, et Chvalkovsky külaskäik Berliinis on ühe Tshehhoslowakkia välisministri esimene külaskäik Saksamaa pealinnas.

Chvalkovsky läbirääkimine Hitleriga homme.

ETA. Berliin, 14. oktoobril.

(Havas.) Kohtamine Hitleri ja Tshehhoslowakkia välisministri Chwalkowsky wahel toimub reedel Münchenis. Läbirääkimisest wõtab osa ka Saksa välisminister von Ribbentrop. Hitler, kes külastas eile Kruppi tehaseid Essenis, lahkus õhtul sealt, et sõita Münchenі.

Tshehhoslovakkia välisminister Chvalkovsky,

kes kolmapäeval sõitis Berliini ja pidas seal Saksa välisministriga läbirääkimisi Sudeedimaa loovutamisest tekkinud uue seisukorra üle. Berliinist Chvalkovsky sõitis Berchtesgadeni Hitleri juurde.

Rahvahääletust ei tule.

Rahvusvaheline komisjon saavutas Berliinis kokkuleppe.

ETA. Berliin, 14. okt.

(Havas.) Rahwahääletus Tshehhoslowakkias jääb tulemata. Ses asjas saawutati neljapäewal Berliinis põhimõtteline kokkulepe.

Pärast rahwuswaheliſe komisjoni koosolekut awaldati järgmine teadaanne: Rahwuswaheline komisjon, mis on loodud Müncheni kokkuleppe põhjal, oli täna pärast lõunat Wilhelmstrassel koos. Komisjon jõudis kokkuleppele selle kohta, et Saksamaaga ühendatawate Sudeedimaa osade kindlaksmääramine wõib toimuda selle joone alusel, mis komisjoni poolt on kindlaks määratud 5. oktoobril, seejuures arwestades mõningaid muutusi, mida komisjon wõib soowida Müncheni kokkuleppe art. 6 põhjal. Neis tingimustis komisjon jõudis üksmeelselt otsusele, et ei ole enam mingit põhjust rahwahääletuste ettewõtmiseks. Komisjon wõttis teatawaks kokkuleppe, mis on saawutatud Tshehhoslowakkia ja Saksa walitsuste esindajate wahel, et kohe wõikſid ülalmainitud joone alusel alata tööd lõpliku piiri kindlaksmääramiseks. Komisjon wõttis ühtlasi teatawaks, et Müncheni kokkuleppe alusel on loodud Saksa-Tshehhi komitee, kes peab korraldama opteerimise küsimused. Lõpuks komisjon kuulas ära majandusliku alamkomisjoni aruande ja konstateeris rahuldusega, et on saawutatud tunduwat edu lahtiste küsimuste korraldamiseks.

Ungari ei leppinud kokku Tshehhidega.

Mõlemate seisukohtade wahel lai kuristik.

ETA. Budapest, 14. okt.

(Reuter.) Läbirääkimised Ungari ja Tshehhoslowakkia wahel Komarnos katkesid eile kell 19.20. Wiimane koosolek kestis ainult wiis minutit. Ungari delegatsioon läks tagasi jõe ungaripoolsele kaldale ja asus laewale.

Ungari välisminister Kanya awaldas teadaande, milles toonitatakse, et Tshehhi wastuettepanekud uute piiride asjus lähewad nii suuresti Ungari nõudmistest lahku, ja et mõlema poole seisukohtade wahel lahenduse põhimõtete asjus on nii lai kuristik, et praegusel filmapilgul ei ole loota kokkulepet. Ungari tahab nüüd nõuda oma territoriaalsete nõudmiste rahuldamist Tshehhoslowakkia poolt nelja suurriigi kaudu, kes kirjutasid alla Müncheni protokollile.

ETA. Praha, 14. okt.

(Havas.) Tshehhoslowakkia telegraafiagentuur ETK awaldas eile järgmise teadaande Komarno läbirääkimiste katkemise kohta: Täna kell 19.20 Ungari delegatsioon välisministeр Kanyaga eesotsas saabus Komarno konwerentsihoonesse, kus peeti läbirääkimisi Tshehhoslowakkia ja Ungari delegaatide wahel. Ungari delegatsioon teatas, et tema omalt poolt katkestab läbirääkimised, sest, nagu ta ütles, Tshehhi poolt tehtud järeleandmiste alusel ei ole wõimalik jatkata läbirääkimisi. Kanya esitas Tshehhi deleg. juhile peamin. dr. Tisole noodi, milles ta seletab läbirääkimiste katkestamise põhjusi, ühtlasi teatades, et Ungari walitsus pöördub nüüd nelja suurriigi poole palwega, lahendada tüliküsimused Ungari ja Tshehhoslowakkia wahel.

ETA. Budapest, 14. oktoobril.

(Reuter.) Ungari delegaadid saabusid eile õhtul Komarnost tagasi Budapesti. Ametlikust allikast seletati, et Ungari loodab nelja suurriigi kiiret teotsemist. Wastasel korral ta wõtab ise tarwitusele abinõusid Ungari wähemusrahwuse tagakiusamise lõpetamiseks Tshehhoslowakkias. Esialgu Ungari ei kuuluta siiski wälja üldmobilisatsiooni.

Ungari nõudmised.

ETA. Budapest, 14. oktoobril.

Ungari ajaleht „Függetlenség" awaldab wäga silmapaistwalt juhtkirja, mis on ilmselt inspireeritud. Selles juhtkirjas formuleeritakse täpselt Ungari seisukohta läbirääkimistel Tshehhoslowakkiaga. Sedamööda on Ungari nõudmised järgmised: 1) Tshehhoslowakkia maakonnad ungarikeelse enamusega antakse tagasi Ungarile. 2) Ungarikeelsete rajoonide kindlaksmääramisel ei tule arwestada muutusi, mis on teostunud wiimase 20 aasta kestes. 3) Tshehhoslowakkia probleem tuleb lahendada lõplikult, ja uus riigikorraldus peab põhjenema wastawate rahwaste tahtel, sest keegi ei wõi nõuda, et tagataks piire, mis ei ole tõmmatud rahwa tahte järele. 4) Lahendus tuleb saawutada kohe, waatamata nelja suurriigi poolt antud kolmekuulsele tähtajale, sest seda nõuawad mitte ainult Ungari ja teiste asjaomaste rahwuste huwid, waid ka Euroopa rahu huwid.

Autokatastroof 10 surnu ja 19 haavatuga.

ETA. Wiin, 14. okt.

(Havas.) Wedauto, milles oli 29 inimest, joobsis Felsenbergis wastu müüri ja läks puruks. Kümme inimest sai surma ja teised enam wõi wähem raskesti haawata.

Endine Saksa keiser haigestus.

ETA. Berliin, 14. oktoobril.

(Havas.) Endise Saksa krooнprintsi ringkonnist lükatakse ümber wälismaal lewitatud teated endise Saksa keisri Wilhelmi terwisliku seisukorra tõsinemisest. Lisatakse, et wiimaste Doornist saadud teadete järele on endise keisri seisukord rahuldaw.

Wilhelmil on juba käes 80. elnaasta.

Siseminister R. Veermaa Valgamaa pidustustele.

Pühapäewa hommikul jõuab Walka siseminister R. Weermaa, et osa wõtta samal päewal Harglas ja Sangastes toimuwatest suurematest pidulikkudest sündmustest.

Harglasse jõuab siseminister kl. 10 hommikul. Siin toimub nurgakiwi panek Wabaduzsõja mälestussambale.

Kl. 15 algab Sangastes kihelkondlik lõikuspidu. Seal siseminister esineb aktusel kõnega.

Hobune jäi Virumaal auto ette

Rakwere—Ranna-Pungerja maanteel jäi Tudu küla wahel auto U—3 ette Tudu elaniku Heinrich Talwe noor kolme-aastane hobune, kellel murdus wasak-tagumise jala luu. Kuna kohalekutsutud looma-arsti arwates pinudusid wäljawaated paranemiseks, siis hukati hobune kohapeal.

H. Talwe oli hobustega teel põllule, kusjuures noor hobune oli seotud wasakpoolse aisa külge. Auto lähenemisel aga hüppas hobune järsku teele auto ette ja otsasõitmine oli paratamatu.

Laenas pangast 350 kr. ja ärkas põõsa all tühja taskuga

Walgamaal, Laatre w. asuwa Soodla talu peremees Jaan Mõttus awaldas politseile, et kolmapäewal Walga laadal olles on temalt warastatud 340 kr. raha. M. on laenanud selle raha pangast, et endale hobust osta. Enne hobuse ostmist on ta sattunud aga pummeldama ja järgmisel hommikul „Säde" aias põõsaste all ärgates leidis rahakoti kadunud olewat. Kus ta öösel seikles, seda Laatre peremees ise ei mäletanud.

Pärnumaa talud on vabanenud kriisiaja raskustest.

Talupidajad ei soowi enam moratooriume.

Neljapäewal pidas Pärnumaa põllupidajate ja kalurite wõlgade korraldamise komisjon maawalitsuse ruumes oma järjekorralise koosoleku. Koosolekule oli esitatud ainult kaks soowiawaldust moratooriumi saamiseks, millest üks rahuldati.

Moratooriumi soowiawaldused on Pärnumaal aasta-aastalt jäänud wähemaks. See tohiks olla kinnituseks, et maakonna talundid on wabanenud kriisiaja raskustest.

Loodetav ilm

laupäewal, 15. oktoobril.

Merel kõwu kuni tormiseid, maal kõwu läänekaarte tuuli. Hõsel pilwes ja wihma. Päewal muutlik pilwitus ja harwenemaid hoowihmu. Temperatuur endine.

Tapa gümnaasiumi ja keskkooli lastewanemad olid koos.

Kolmapäewa õhtul peeti kooli ruumes Tapa gümn. ja keskkooli lastewanemate üldkoosolekut. Juhatas A. Jakone, protokollis K. Meikop.

Peale koolijuhataja awasõna terwitas wanemaid õpilaste nimel R. Kaur, millele järgnes õpilaste ettekandeid. Koosolek algas dir. E. Kanja kõnega kooli ja kodu normaalsest wahekorrast. Kõneleja märkis, et wanemad kahjuks tunnewad liiga wähe huwi õpilaste tegewuse kui ka kooli korralduste täitmise wastu. Soowitas wanemail kontrollida, millist kirjandust õpilased loewad, wältida keelatud filmide waatamist jne. Ka leidis, et tütarlapsed kipuwad riietumises kalduma õpilasile ebasobiwaile liialdusile, kandes siidsukki, kõrgekontsalisi kingi, käewõrusid, sõrmuseid jne., ning peas elektrilokke. Soowitas wanemail aidata kaasa mainitud näärnähete kõrwaldamisele, millega koosolek nõustus. J. Ruuse arwas, et tütarlastel tuleks lokkimine hoopis keelata ning jalatsiteks töötada wälja standardkingade tüüp.

Weel märkis koolijuhataja, et lastewanemate komitee mööd. aastane tegewus on olnud edukas, andes kassasse 1130 kr. puhastulu. Lastewanemate komiteesse waliti pr-ad Lalli, Eedma, Türk, Taich, Peetjärw, Seidelberg, Taada, Linno ja Einlon ning hr-ad Kaja, Kerde, Jürgenson, Jakone ja Merede. Koolijuhataja tutwustas koosolijaid uue koolimaja ehitustööde käiguga, awaldades lootust, et kool nowembri keskel saab juba majja sisse kolida. Sel puhul korraldab lastewanemate komitee suurema pev. Ühtlasi tutwustati lastewanemaid õpilaste wormiriide prowidega. Uude koolimajja tahetakse õpilased wiia juba wormirõiwastuses. Riide hankimine jäeti lastewanemate komitee hooleks.

Iseseisew põllutööline

Põllutööministeeriumis on walmimas seaduskawa põllutööliste korterite ehitamise kohta maal. Majad selle kawa kohaselt tulewad ühe-perekonna elamud, mis ühes wäikese maalapiga — üks kolmandik ha — läheksid pikaajalise wäljamaksmise kaudu põllutööliste täieliseks omanduseks. Need elamud tulewad telliskiwist ja on mõeldud esmajoones perekonnainimestele. Hinnaks on kuuldawasti arwestatud 3000 krooni.

Selliseid maju kawatsetakse juba tulewa aasta kestel ehitada wiiskümmend.

Nagu lugejad sellest lühikesest kokkuwõtte-st näewad, tuleb nüüd tööjõu küsimuse lahendamisel rakendamisele hoopis uus põhimõte. Inimesi ei koondata enam alewitesse ja linnakestesse kokku, nagu see riigi algupäewil sündis, waid tulewane tööline tahetakse wiia wõimalikult lähedale tema töötu-rule, talude sekka, kus ta ise ja ka tema pere-konnaliikmed aega raiskamata wõimaliku töö juure pääsewad.

Teiseks on eesmärgina üles seatud iseseisew põllutööline, tähendab selline, kel on oma koda ja maja. Niisuguseid põllutööliste kohti kawatseb asutada küll esialgu riik, kuid oleks loomulik, et sellest aktsioonist wõimalust mööda osa wõtaksid ka maal asuwad omawalitsused ja põllumehed ise.

Edasi on uuest kawast näha, et põllutöölised tahetakse asetada niisugusesse olukorda, et nad wabalt ja soodsatel tingimustel saaksid oma tööjõudu töötajatele pakkuda. Kõik need wäikekohad mõnehektaarilise pindalaga, mis omal ajal on plaanitud selle mõttega, et nende omanikud wõiksid teiste juures tööd teha, pole oma eesmärki saawutanud. Tööline naine üksi ei suuda seal harimisega hakkama saada. Sellepärast peab mees just neid päewi oma põllule ohwerdama, kus tal teenistus teiste juures töötades kõige kasuli-kum ning kõige tarwilikum on. Olukord on kuidagi kahepaikne, mis ühtki poolt ei ra-hulda: koht on äraelamiseks wäike, kuid täie energiaga teenistusele pühenduda ei lase ning tööturg jääb ka rahuldamata.

Peab lootma, et nüüd, kus kawatsetakse tähelepanu pöörama hakata puhtakujuliste töölis-kohtade loomisele, see suund tegelikus elus paremaks osutub.

Nagu kuulda, on Põllutööministeerium kohtadelt järele pärinud, kui palju arwatakse waja olewat sarnaseid põllutööliste kohti. Wastustes on mõni maakond seda wajadust hinnanud 400—600-ni. See näitab, et sel-line uus lähenemine põllutööliste küsimuse lahendamisele on küllalt wastukaja leidnud põllumeeskonnas.

Nagu Põllutööministeeriumi kawast näha, tahetakse küsimuse juure asuda ettewaat-likult, läbi kaaludes kõik wõimalused, et wää-ratusi ära hoida. Pealegi on see ettewõte omakohta ka küllalt kulukas.

Seda katset tuleb kindlasti soojalt terwi-tada, sest tema eesmärgiks on lahendada wõi wähemalt pehmendada wäga terawat tööjõu puuduse küsimust põllutööl. Edasi on selle juures sihiks wõetud asja lahendada o m a-m a a t ö ö j õ u g a, mis ka wõiks ainult ter-witataw olla.

Sel kawal on aga kindlasti ka oma puu-dus, ja nimelt see, et tema teostamine ka hea õnnestumise korral ei saa liikuda nii ruttu edasi, nagu seks wajadus on. Meil on igal aastal tuhandeid põllutööliši puudu, kuna aga tööliselamute ehitamine ülalkirjel-datud kujul waid aeglaselt areneda saab.

Sellepärast ei tohi tähelepanuta jääda ka kõik teised abinõud, milledest juba enne juttu on olnud. Nende seas olgu nimetatud põllutöölistele eluruumide muretsemine talu-elumajades enestes, eriliste elamute ehitami-ne aastatöölistele jms. Selle üle on palju selgitawat aastate jooksul ette toodud, nii et selle mõte küllalt mõistetaw peaks olema.

Töökäte puuduse tont käib raskelt üle Eesti põldude ja nii mõnigi areng ja edasi-liikumine jääb selle tõttu pikaldasemaks kui muidu. Seda takistajat rünnatakse nüüd mitmelt poolt ühekorraga, küll tööliste maa-le juhtimisega, küll mehhaniseerimise ja rat-sionaliseerimisega.

See probleem on meie rahwa edasijõud-misele niiwõrd oluline, et jääb waid kõigest südamest soowida, et neil mitmesugustel kat-setel ka oodatud edu oleks. A. O.

Inimesed dresiinaga veduri alla.

Üks allajäänu surі Pärnu haiglas.

Õnnetus juhtus Tootsi briketitööstuse piirkonnas.

Pärnu, 14. oktoobril.

Neljapäewa õhtul kella 8 ajal juhtus Pärnumaal Tootsi briketitööstuse piirkonnas raudteeliinil, mis ühendab Tootsi raudteejaa-ma tööstusega, kokkupõrge dresiina ja weduri wahel. Dresiinal sõitis õnnetuse silmapilgul mitu inimest. Neist sai kokkupõrkel raskesti wigastada briketitööstuse kassapidaja Ain Pärna, 25 a. wana.

Pärnust kiires korras kohalekutsutud sa-nitaarantol toimetati wigastatu meelemär-kuseta olekus Pärnu linnahaiglasse, kus arst-tid tema seisukorra tunnistasid elukardeta-waks. Tal oli pealuu mitmest kohast mõras-tunud ning sisse muljutud roideluud. Reede hommikul kell 10 ajal A. Pärna heitis haig-las hinge.

Kuidas kokkupõrge weduri ja dresiina wahel juhtus, on esialgu weel selgitamata. Sündmust asusid juurdlema politseiwõimud.

Eestlane lõpetas Rootsi kuulsa aiandusinstituudi.

Põllutööksja stipendiaadina õppis Rootsis ja lõpetas Alnarpi kuulsa aiandusinstituudi eestlane Erich A r r o, kes õppis Rootsis kaks ja pool aastat. Alnarpi põllumajanduse, aian-duse ja piimanduse instituut on Rootsi kõige kuulsamaks aiandusõppeasutuseks, mis on hin-natud ka wälismaal.

Pärast instituudi aiandusharu lõpetamist sooritas E. Arro kuuajalise ringreisi Norras, kus tutwus aiasaaduste turustamisega ja ko-dukaunistamise küsimustega. Samuti teostas ta pikema õppereisi oma erialal Hollandis, Belgias ja Prantsusmaal. Aianduseriteadlane E. Arro asub nüüd tööle Eestis.

R. Värk 25 a. Saare wallasekretäriks.

16. oktoobril pühitseb Saare wallasekre-tär Rein W ä r k oma 25 a. ametijuubelit.

R. Wärk on sündinud 2. augustil 1890. a. Helme kihelkonnas taluomaniku pojana. Lõpetanud Patküla wallakooli, astus Walga linnakooli ja sealt Walga eraprogümnaasiu-mi, mille lõpetas 1906. a. Oli 1907.—1909. a. Laiksaare ja Taagepere wallasekretäri abi, kust 1910. a. asus Tartu Talurahwa asjade komissari asjaajajaks ning hiljem töötas samas 5. jaoskonna kohtuunrija juures. 1913. a. asus Saare walla sekretäri kohale, kus wahetpidamatult on töötanud kuni siia-ni.

R. Wärki nimi ja Saare walla igasu-gused eluaegused on tihedalt seotud. Ta on olnud kohapeal peaaegu kõikide seltskond-likkude ja majandusliikkude organisatsioo-nide ellukutsujaks, nende tööle rakendajaks ja juhiks. Kaitseliidus, laulukooris, orkes-tris, rahwamaja ehitamisel ning piimaühin-gute püstitamisel on olnud R. Wärk koha-peal esimeste wagude ajajaks.

Paadi mootor varastati Tartus.

Politseile teatas Tartu kullasepp S. Lepik, et neil päewil on warastatud tema Emajõe Taara sadamas seiswa mootorpaadi „Malle" päramootor, mille määrtus 750 krooni.

Suur tung tsementtööde kursustele.

Kunda tsementitehaste juures lõppesid nel-japäewal tsementtööde kursused, mil-liste juhatajaks oli insener Grauen. Osawõt-jaid oli ligi 100, kelle seas põlawäelasi, kooli-õpetajaid, majaomanikke linnadest ja maalt, põllumehi jne. See oli tänawu sügisel juba teine kursus, sest esimeste ülesandmiste järele kogunes osawõtjaid kokku ligi 200 inimest, kes jaotati kahte erigruppi. Insener Grauenil oli neljapäewal lõpule jõudnud kursus juba 170-nes, mida ta wiimaste aastate jooksul on juh-tinud. Kundas on tsementtööde kursusi kor-raldatud üle 30.

Sellaste kursuste wastu on järjekindlalt kaswawat huwi märgata mitte üksi linnas, waid ka maal. Sellest tingituna on Kunda tsementitehaste juhatus hakanud järjekindlalt tsementtööde kursusi korraldama, näidates seejuures üles suuri teeneid osawõtjate was-tu. Osawõtjatelt wõetakse toiduraha waid 80 senti päewas. Kuna see summa tawaliselt aga palju kõrgemaks kujuneb, siis maksab wabri-kuwalitsus puudujäägi oma kassast kinni. Sa-muti hoolitseb Kunda tehaste juhatus ka kur-susliste korteriolude eest, andes selleks omalt poolt tasuta ruume.

Noormees sai rongi all surma.

Üine õnnetus Tondi-Lillekülа wahel.

Öösel wastu reedet k. 1.06 ajal jäi mootor-rongi nr. 602 alla Tondi ja Lillekülа jaama-de wahel ja sai silmapilkselt surma 17-aastane Olew N u r m s e, kelle elukoht oli Tallinnas, Endla tän. nr. 24—12. Rongi rattad purus-tasid noormehe alumise keha täielikult. Mas-torijuht seletas, et pimeduse ja saju tõttu pole ta inimkogu märganud raudteel enne, kui rong oli juba nõnda lähedale jõudnud, et polnud enam wõimalik rongi kiirelt sõidult peatada ja juhtus katastroof. Allajääänu oli lamanud roobastel. Mis põhjusel wõi kui-das ta oli sattunud raudteele, on jääänud sel-gumata.

Ta riiete taskuist leitud kwiitungite järgi arwatakse, et ta oli elukutselt tisleritööstuse õpilane.

Laip toimetati lahkamiskambri.

Uus haigla Rakwerre.

4-kordne hoone püstitatakse Wee-mit. ja Poska puiestee nurgale.

Neljapäewa õhtul oli Rakwere uue haigla ehituse asjus ukatuslikum nõupidamine, millest wõtsid osa linnawalitsuse liikmed kõik, Wiru abimaawanem E. Raatma, maainsp. G. Kotka, arh. Tauk ja haigla juhataja dr. W. Hnik. Nõupidamisel jõuti otsusele, et uus haiglahoone ehitatakse neljakordne, peale selle keldrikord, kusjuures personali korterid ehitatakse eraldi majja. Uus haigla tuleb seega Rakwere kõr-geimaks ehituseks (seni neljakordset maja pole).

Haigla eelprojekti koostamine usaldati arhi-tekt Taukile, nõuandjateks talle on dr. Hnik ja inf. G. Kotka. Projekt tahetakse walmis saada juba nowembrikuus ning kewadel ilmtingimata ehitusega alustada.

Neljapäewal kirjutas linnawalitsus alla ka haigla jaoks krundi ostulepingule. Krunt saa-dakse Weemi tn. ja Poska puiestee nurgalt; maksma läheb see 30.000 kr. piires.

Pärstis wiis lendav kivikild poolakal sõrme.

Wiljandimaal Pärsti wallas „Kurika" talus oli poolakas Dimitri Smolko, 20 a. wana, kesknädalal kella 16 ajal ametis lõh-kealnetega kiwilõhkumisel. Ühe laengu lõh-kemisel tabas üks kiwikild töölise parema käe nimetissõrme ja lõikas sõrme maha.

Lüganusel pussitati teekäijat.

Kui Erra wallas elutsew 16-aastane noormees Lembit Nõmm oli mine-mas kodukülla, tungis temale Erra-Lüganuse wahelisel teel kallale temale tuntud sama wal-la elanik Joh. Raja, kes noormehele lõi raske pussihaawa wasakusse käelihasesse. Haawa-tu toimetati Lüganuse jaoskonnaarsti juure-de. Kuna löök on purustanud käelihased, wõib noormees jääda töövõimetuks. Puss-tamine on sündinud ilma põhjuseta, kuna Nõmme ja Raja wahel mingisugust wihawae-nu pole olnud.

Üleriigiline rünnakpäew wõõrapärastele nimedele.

Seni 180.000 isikut eestistanud perekonnanime.

Nimede eestistamise liidu juhatus oma koosolekul Tallinna raekojas, ülemlinnapea kindral J. S o o t s i juhatusel, wõttis wastu liidu tegewuskawa kuni k. a. lõpuni, mil lõpeb tasuta ja lihtsustatud korras nimede eestista-mine.

Üleriigiline rünnakpäew wõõrapärasele ni-mele peetakse 6. nowembril (koosolekud, selts-kondlikud kohtud, kõne raadios, kirjutised aja-lehtedes, tähelepanu juhtimised kirikutes ja koo-lides, loosung-kõned kinodes ja teatrites).

Edasi on kawas ründitöö töölisklonnas, üli-õpilaskonnas ja suuremates organisatsioones. Tehakse ettepanek Riigiwolikogu ja Riiginõuko-gu wõõrapäraste perekonnanimedega liikmeile wõtta kaalumisele perekonnanime eestistamise küsimus. Samasisulise ettepanekuga pöördutakse ka teiste meie awaliku elu silmapaistwate tege-laste poolt.

Aruandest nähtus, et nimede eestistamine jatkub endise hooga. Nimede eestistamise ründ-töö kestel on wabanenud wõõrapärasest pere-konnanimest üle 180.000 isiku. Oma wõõra-pärase eesnime on eestipärase wastu waheta-nud üle 10.000 isiku.

Nimede eestistamise liidu juures asuw Eesti lipu toimkond on rahwuslippude lewita-mise propagandaga lõpule jõudmas. Wõidu-pühal lehwis maal üle 120.000 lipu. Üldse on maal umbes 150.000 hoonet, mille juures wõiks lipp lehwida. Rahwuswärwides lawa-lippe on lewinud enam kui 40.000.

Suurem kontroll riigi varade ja ettewõtete üle.

Asutatakse Riigi Majanduskomitee ja a-s. „Keskkassa".

Wabariigi Walitsuse koosolekul, mis peeti Wabariigi Presidendi K. Pätsi eesistumisel, otsustati jaatawalt R i i g i M a j a n d u s-k o m i t e e ja a-s. „K e s k k a s s a" ellukut-sumine.

Walitsuse sellekohase otsuse järele Riigi Majanduskomitee asutatakse Wabariigi Wa-litsuse juurde riigi kapitalide, fondide ja eri-põhikirjade ning eriseaduste alusel tegutse-wate riigiettewõtete walitsemise ja tegewuse kooskõlastamiseks ning muude majanduslik-kude küsimuste läbiwaatamiseks enne nende küsimuste otsustamist Wabariigi Walitsuses wõi teistes sellekohastes organites. Selle ot-suse eeskirju kohaldatakse ka aktsiate wõi osa-tähtede walitsemise kohta poolriiklikkude ak-tsiaseltside ja -osaühingute alal, millede ak-tsiaist wõi osatähtedest kuulub wähemalt 50 prots. omandiõiguse alusel riigile. Samuti on Riigi Majanduskomiteel õigus seisukohti wõtta nende ettewõtete jaoks asutatawa ra-handusliku keskuse a-s. „Keskkassa" tegewuse kohta.

Riigi Majanduskomitee koosneb Peami-nistrist esimehena, majandusministrist esime-he asetäitjana, põllutööministrist, teedemini-strist ja wälisministrist. Komitee istungeist wõiwad osa wõtta teised Wabariigi Walitsuse liikmed, Sõjawägede Ülemjuhataja ja riigi-kontrolör. Komitee koosolekutele wõidakse kutsuda wastawate asutuste ja ettewõtete esindajaid kui ka asjatundjaid, kes wõtawad osa asjade arutamisest sõnaõigusega.

Komitee asjaajamist korraldab Majandus-ministeerium.

Riigi Majanduskomitee ülesandeks on:

eripõhikirjade ja eriseaduste alusel tegut-sewate riigiettewõtete aasta-eelarwete ning -aruannete ja puhaskasu jaotuskawade, sa-muti nende ettewõtteisse puutuwate muude põhimõtteliste küsimuste läbiwaatamine en-ne nende esitamist Wabariigi Walitsusele; riigi kapitalide, fondide kui ka üldise wara-deseisu aasta-aruannete läbiwaatamine en-ne nende esitamist Wabariigi Walitsusele; eelarwete, aruannete ning puhaskasujaotuse kawade kui ka organite walimiseks tehtawa-te ettepanekute läbiwaatamine enne nende esitamist peakoosolekule nendes aktsia- ning osaühingutes, millede aktsiaist ja osatähtedest kuulub wähemalt 50% wahenditult riigile; riigi klassiloterii plaanide ja aruannete lä-biwaatamine enne nende esitamist Wabariigi Walitsusele; riigi laenudesse puutuwate ette-panekute läbiwaatamine enne nende esitamist Wabariigi Walitsusele ja kõigisse komitee aladesse ja ettewõtteisse puutuwate muude küsimuste arutamine, millede läbiwaatamist komitees peab wajalikuks esimees wõi tema asetäitja.

A.-s. „Keskkassa"

kutsutakse ellu majandusministri poolt selle-kohastes seadustes ettenähtud korras riigi ettewõtete ja nende aktsiaseltside ja osaühi-suste, kelle aktsiaist wõi osatähtedest wähe-malt 50 prots. kuulub omandiõiguse alusel wahenditult riigile, wabade summade walit-semiseks ja otstarbekaks kasutamiseks. Enne selle aktsiaseltsi põhikirja kinnitamist ma-jandusminister esitab põhikirja läbiwaatami-seks Riigi Majanduskomiteele.

Keskkassa loomisega ettewõtted waba-newad paljudest rahanduslike küsimustega seo-tud muredest ja wõiwad end suuremal mää-ral pühendada oma otsestele ülesannetele. Samuti saawutatakse kulude arwel kahtle-mata kokkuhoidu ja wiiakse kiiremalt ja otstarbekamalt läbi kõigile ettewõtetele ühi-seid üritusi.

Jaapan koondab suuri vägesid Lõuna-Hiinasse.

Pärlijõgi suleti, hulk Euroopa laevu ei pääse merele.

ETA. Hankou, 14. okt.

(DNB.) Teated Jaapani wägede maabumisest Biasi lahes on hiinlaste ja wälismaalaste ringkonnis Hankous mõjunud rusuwalt. Jaapanlaste operatsioonide esimeseks eesmärgiks on Kanton-Hankou raudtee läbilõikamine, mis seni 14 sõjakuu jooksul, kus on sooritatud üle 1000 pommirünnaku, on ebaõnnestunud. Esimeste teadete saamisel Jaapani wägede maabumisest tõusis närwilisus Hankous oma haritipule. 15. oktoobriks oodatakse uute Jaapani wägede maaletulekut Jangtse lõunakaldal. Ühtlasi on teateid Jaapani suure transportlaewastiku koondamisest. Informeeritud ringkonnad hindawad Jaapani Lõuna-Hiina armeed 4—5 diwiisini, millede hulgas on ka üks merewäebrigaad.

ETA. Kanton, 14. okt.

(Reuter.) Pärlijõgi suleti neljapäewa õhtul. Selle tagajärjel ei saa siit enam lahkuda neli Briti, üks Prantsuse ja üks Ameerika suurtükipaat ja 12 Briti kaubalaewa.

ETA. Hongkong, 14. okt.

(Reuter.) Nagu usalduswäärseist Hiina allikaist kuuldub, on Pingshani ja Namshani wahel Biasi lahe lähedal praegu käimas äge wõitlus. Tamshui linn, mida jaapanlased rängasti pommitasid, on osalt waremeis. Aotaos Jaapani wäed olewat tagasi löödud, nagu hiinlased teatawad. Kõik sillad jaapanlaste edasitungi teel on hiinlaste poolt lõhutud.

Ettevalmistusi Kantoni kaitseks.

Hankoust ei tooda uusi vägesid Lõuna-Hiinasse.

ETA. Hankou, 14. okt.

(Reuter.) Siin saadud teadete järele on Kantoni wõimud juba lõpule jõudnud ettewalmistustega linna kaitseks. Kantoni wäed tahawad awaldada wisa wastupanu, kui Jaapani wäed, kes Biasi lahes maale tulid, püüawad kaugemale edasi tungida. Kantonil olewat küllalt wägesid oma prowintsi kaitseks, ja seepärast keskwalitsus ei tarwitse saata Hankoust uusi wägesid Kwantungi. Kui aga Kwantung peaks siiski wajama toetuswägesid, siis Kuangsi, Jünnani, Kweitshou ja Hunani wäed on kohe walmis sinna minema.

Kuigi awalik arwamine on wäga huwitatud sündmuste arenemisest Lõuna-Hiinas, antakse nii Hankou kui ka Kantoni wõimude poolt wäga wähe teateid sõjaliste operatsioonide kohta.

Hankou eraldub välismaailmast.

ETA. Hankou, 14. okt.

(Reuter.) Siinne wälismaalaste ühing awaldas üleskutse, milles wälismaalastele, kelledel ei ole käskiwaid põhjusi siiajäämiseks, tungiwalt nõu antakse lahkuda Hankoust, kuni selleks on weel wõimalusi. Üleskutses toonitatakse, et on põhjust karta, et kõik ühendused Hankou ja wälismaailma wahel katkewad lähemas tulewikus. Wälismaalased tahetakse siit erirongiga saata Hongkongi.

ETA. Hankou, 14. okt.

(Reuter.) Hankou linnanõukogu teatab,

Poola stratosfääri-õhupalli start nurjus.

Plahvatus hävitas osa õhupalli kattest.

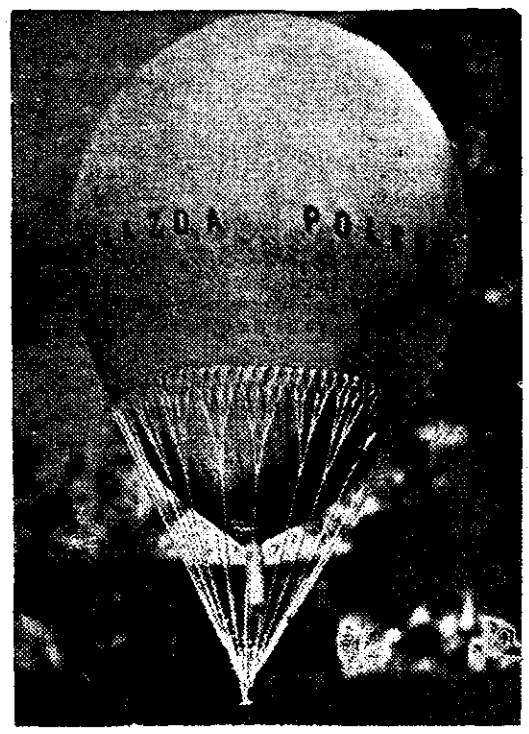

Õhupalli „Sviazda Polski“.

ETA. Warsjawi, 14. oktoobril.

(PAT.) Poola stratosfääri õhupalli õhkulaskmine Zakopanes on kindlaks määratud tänaseks. Algul kawatseti õhupalli õhku lasta reede hommikul, kuid ööse olnud tugewate tuulte tagajärjel on start edasi lükatud. Õhupalli start toimub täna umbes kell 15.

ETA. Warsjawi, 14. oktoobril.

(PAT.) Ühenduses Poola stratosfääri õhupalli startiga hakati õhupalli täitma eile kell 22. Kuna aga start oldi sunnitud edasi lükkama täna kella 15-ni, siis hakati õhupalli uuesti tühjendama. Kuid seejuures tekkis äkki plahwatus. Õnneks plahwatus on häwitanud waid osa õhupalli wälisest kattest. Õnnetus ei ole nõudnud ühtki ohwrit. Kuna aga õhupalli kate wajab parandamist, siis arwatakse, et stratosfääri õhupalli start ei saa toimuda enam käesolewal sügisel.

Kanakasvatajad tahvad odavat jõusööta

Palutakse luba 25 tonni nisu, 15 tonni maisi ja 20 tonni kalajahu tollita sisseveoks.

Kanakaswatajate ringkondade poolt esitati neil päewil märgukiri majandusministrile odawama jõusööda mureisemiseks kanakaswatajaile. Märgukirjas tähendatakse, et kanamunade wälisturu paremaks sissetöötamiseks on tähtis, et kaupa oleks pakkuda osasta ringi wõimalikult ühtlaselt. Tänini seda kahjuks ei ole olnud. Talwine kanamunade wäljawedu on liikunud wäikestes piirides, katkedes mõnel kuul hoopis. Kõikumised suwise ja talwise munaekspordi wahel on suuremad kui seda põhjustawad klimaatilised olud.

Selle nähte põhjuseks on kanapidamise puudulik areng Eestis, eriti aga kanade nõrk söötmine talwel. Taludes saadaolew kanade sööt on ühekülgne, kui sinna midagi juure ei osteta, kuna kana tarwitab munemiseks mitmekesist sööta. Sellises olukorras on hädawajaline hoolitseda müügilelastawate kanasöötade mitmekesisuse eest. Eesti Linnukaswatajate Seltsiga küsimust läbi arutades on selgunud, et oleks tarwis eelolewaks talweks walmistada ja lasta müügile wähemalt 100 tonni kanade segasööta, mis moodustuks nisukliidest, kalajahust, kaera-, maisi- ja sojajahust. Peale selle wähemal määral heina- ja kondijahu, keedusoola ja puusütt.

Kui seda sööta walmistada kodumaal saadaolewaist ainetst, tuleks selle hinnaks 20 senti kilo. Kuid arwestades praegust kanamunade hinnataset, ei saaks sellise hinnaga jõusööta müüa. Kanade jõusööda hinnaks wõiks olla kõige rohkem 15 senti kilo wõi weelgi alla selle.

Neil põhjustel paluwad märgukirja esitajad lubada sisse wedada tolliwabalt kuni 25 tonni nisu, 15 tonni maisi ja 20 tonni kalajahu.

Arakiri märgukirjast esitati ka Põllutööministeeriumile, kelle seisukoht küsimuse kohta tehti teatawaks Majandusministeeriumile. Põllutööministeerium leiab, et odawa jõusööda muretsemine kanakaswatajaile on tarwilik. Kuid kindlasti asub Põllutööministeerium eitawale seisukohale nisu sissewoo küsimuses, kuna meil hea saagiaasta tõttu on nisu endal küllalt.

Kaitseliidu üksustele anti maa-alasid

riiklikust maatagavarast.

Kaitseliidu maaga warustamise seaduse alusel Sõjaministeerium nõudis Saaremaa, Harjumaa, Pärnumaa, Tartumaa ja Walga malewatele maa-alasid, peamiselt laskeradadeks, spordi- ja õppeplatsideks, samuti laagri- ja wõidupüha-pidustuste platsideks.

Põllutööministeeriumi seisukohalt ei olnud Kaitseliidu üksustele soowitud maa-alade omandamiseks andmiseks takistusi, kuna need maa-alad on planeerimise korras juba wälja eraldatud ja on praegu juba Kaitseliidu kasutamisel.

Wabariigi Walitsus oma eilsel koosolekul otsustas soowitud maa-alad lubada Kaitseliidu malewatele ja malewkondadele omanduseks.

Tabati Koloverest põgenenud kasvandikud.

Möödunud laupäewal põgenesid Kolowere riiklikust hoolekande-koolist kolm kaswandikku, kellest õnnestus nüüd kaht tabada. Poisid olid kolmekesi läinud Keilas Heino Brauningu tallu, kust tahtnud saada süüa. Peremehele aga tundusid poisid kahtlasena ja ta pidas nad kinni. Ühel poisil aga õnnestus salaja põgeneda ning on seni tabamata. Tabatud osutusid 11-aastaseks Herbert Lehtkiwiks, pärit Taebla wallast, ja 12-aastaseks Wladimir Jerewjewiks, pärit Narwast. Oma seletuse järele tahtnud nad minna maailma seiklema. Poisid toimetati kooli tagasi.

Mootorrattavargus Balti jaamas.

Politseile awaldas Tallinnas, Malmi t. 3—10 elutsew Georgi Tsõgankow, et temal on Balti jaama juures ära warastatud mootorratas N. S-6. Ta oli ratta neljapäewa õhtul k. 10 paiku jätnud postkontori taga asuwasse hoowi; umbes pool tundi olnud ratas seal walweta ja kui ta läinud ratast wõtma, olnud see kadunud.

Tsõgankow kahtlustas mootorratta warguses kedagi oma majas elutsewat isikut, kes wõeti kriminaalpolitsei poolt ülekuulamisele.

Aparaat, mis paneb lennuki seisma.

Neil päewil sõitis Prantsusmaale rühm kõrgemaid inglise lennuwäelasi, et külastada prantsuse lennutehaseid ja tutwuda kõigi uuendustega, mis wõetud tarwitusele awiatsiooni alal.

Nagu kirjutawad prantsuse lehed, näidatakse inglastele ka uut prantsuse leiutist, aparaati, mille abil on wõimalik igat lennukit peatuma sundida. Selline aparaat oli juba leiutatud warem, kuid peatatud lennuk wõis tagasi pöörduda. Nüüd on leiutist täiendatud nõnda, et seismapandud lennuk ei pääse enam tagasi.

Valgast kaks vagunit õunu Saksamaale

Neljapäewal saadeti Walgast üle piiri kaks wagunit õunu 7000 kr. wäärtuses. Õunad osteti kokku Aedwilja keskühingu poolt Walgast ja Tartust ning saadeti Saksamaale.

Põllupidajad ei wõi müüa kogu oma kaerasaaki.

Seda tingib jõusööda kõrge hind välisturul.

Sõjawäele wilja kokkuostu teostamisel on selgunud, et põllupidajad kaeru kokku toowad rohkem, kui sõjawäele jooksWaks aastaks on tarwis. Sõjawäe warustuswalitsus tõenäoliselt kaerte ostmist seepärast küll ei lõpeta, waid ostab ära kogu pakkumise. Kuid siinkohal peab põllupidajaile meelde tuletama, et kokkuostmisele kuulub ainult põllumajapidamiste omatarwitusest ülejääw kaer. Kogu kaerasaagi müümisega aga tekib põllupidajail kergesti jõusööda puudus, seda enam, et käesolewal talwel suuremat jõusööda sissewedu ei ole oodata, kuna jõusööda hinnad wälisturul on kõrged.

Seepärast tuleks põllupidajail kaerte pakkumisega olla seewõrra tagasihoidlikum, et karja toodang talwel ja warakewadel jõutoidu puudumisel ei kannataks kahju.

Viljasalvele Pukast 83 vagunit vilja.

Pukas lõpetati Riigi Wiljasalwele wilja wastuwõtt. Üle kuu aja kestnud wastuwõtul toodi 83 wagunit wilja kokku. Neiknädalal asus toimkond Tõrwa wastuwõtmist teostama. Ka Tõrwas tuuakse wilja elawalt kokku.

Pull puskles naisterahva Pornuses poolsurnuks.

Wiljandi linnahaiglasse toodi raskete wigastustega Helmi Pani, 50 a. wana, elukoht Pornuse wallas „Miti“ talus. Teda oli puselnud sama talu pull. Selgus, et naisel on murdunud wasakpoolne ranglun, abaluu, wasakul pool 10. ribi ja parema jala mõlemad säärelnud. Et säärelnude murd on lahtine, kuuluh wigastus wäga raskete liiki.

Helmi Pani, kelle mees on nimetatud talu teenijaks, oli läinud oma kapsaaiast wälja ajama talu karja. Selle juures tormas pull temale kallale ja muljus teda seni, kui teised talu elanikud jõudsid appi.

Eesti piim Vene rinnalaste kodudele.

Eesti piima saadeti seni üle Narwa jaama Nõukogude Wenesse kolm wagunit päewas, kuid nüüd läheb juba neli wagunit piima päewas. Neljas wagunis läheb piima Wenemaale iga päew ümmarguselt 450 kannu. Igas kannus on 50 liitrit piima. Seega läheb Wenesse piima päewas 22.500 liitrit.

Eesti piima üleandmine ja wastuwõtmine sünnib Kingisepas, kus piimawagunid awatakse ja loetakse kannud üle. Meie üleandjaks on Narwa jaama raudteeametnik, kes annab piima peale ülelugemist Wene raudteeametniku korraldusse. Kingisepast läheb meie piim Leningradi, kus see piim uues meiercis uutesse wastawatesse nõudesse panduna läheb Leningradi rinnalaste kodudesse. Nõnda kaswatatakse Wene rinnalapsi Eesti piimaga. Tühjad piimanõud saadetakse Leningradi meiereist järgmisel päewal Eestisse tagasi.

A. Luhaäär sõidab Viini.

Neljapäewal peetud Eesti Raskejõustikuliidu juhatuse koosolekul oli päewakorras tõstjate saatmise küsimus maailmameistrivõistlustele, mis toimuwad 21.—23. oktoobrini Wiinis. Liidu juhatus otsustas saata ainsa tõstjana Arno Luhaääre raskekaalus. Esindaja saatmine otsustati eitawalt liidu raske majandusliku seisukorra tõttu.

Äge kallaletung kirikule Wiinis.

ETA. Wiin, 14. oktoobril.

Ringkonnajuht Bürckel pidas eile õhtul Wiinis kõne, mis oli adresseeritud Austria preestritele. Tema kõne oli wäga äge. Ta seletas mun seas: „On möödunud ajad, kus meie lasksime endid petta ja kus teie, wainulikud, ütlesite, et ärgu keegi kuulaku rahwussotsialistide jõnu. Waatamata kaotatud sõjale Hitler on wõitnud Saksamaale Maailmasõja. Teie ütlesite, et ärge tapke, kuid teie ühes teistega olete wastutawad meie wendade tapmiste eest. Ma ütlen teile: Rahuldage oma sõnadega, sest see on parim, mida te wõite teha. Kirik on palwetamise koht ja seal tuleb palwetada Saksa rahwa ja tema juhi eest.“ Lõpuks Bürckel tungis ägedasti kallale katoliiklastele. (Havas.)

Pärast ringkonnajuhi Bürckeli kõnet mitmekümnetuhande-pealine rahwahulk korraldas demonstratsiooni rongkäike peapiiskopi palee ees Stefani platsil. Kostsid wahetpidamatud hüüded poliitilise katoliikluse wastu. Ühtlasi paugutati paukherneid. Kella 22-ks meeleawaldajad ei olnud weel laiali läinud. (DNB.)

Meeleawaldused Stefani platsil lõppesid umbes 20.000 inimese meeleawalduslikku rongkäiguga Waksali platsile. Meeleawaldajad kandsid plakateid, milledele olid kirjutatud: „Meie tahame näha Innitzeri siin rippumas!“ (Havas.)

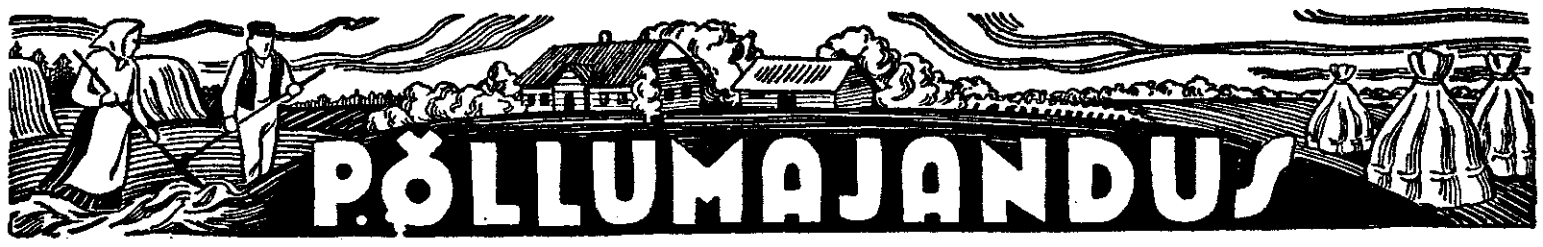

Sügisesi hädaohti loomade söötmisel.

Kõhulahtisusest hoidumisest sügisesel lehmade karjatamisel. Juurvilja pealsete söötmine.

Üks pahe loomade söötmisel, mis praegu esineb, on loomade kõhulahtisus. See on tingitud sellest, et loomad söövad nüüd ädalaid, mis on peagu alati märjad või niisked ja sealjuures külmad. Eriti kardetaw selles mõttes on noor ristikuädal, mis wõib isegi suurema annuse juures puhewust esile kutsuda. Ka juurviljapealsed, kui nende söödetaw norm on liiga suur, wõiwad lehmadel kõhulahtisust esile kutsuda. Kõhulahtisus paistab algul küll wõrdlemisi ilmsüütu terwiserikkena, kuid kui ta kestab kaua, kannatab selle all nii looma terwis kui ka toodang. Loom jääb kõhnaks. Kuna siis looma seedeelundid on alaliselt ärritatud olekus, ei kasuta loom söödud sööta — ei seedi ära ja see tuleb osaliselt seedimata looma kehast läbi. Seega langeb sööda tasuwus. Ka nõuab haige lehm kõhulahtisuse ajal rohkem tööd puhtusepidamisel, nii asemete tegemisel kui ka keha puhastamisel. Samuti kannatab kõhulahtisuse all ka piim, kuna looma on raskem puhas pidada, samuti sisaldawad looma wäljaheited kõhulahtisuse ajal piima wäärtusele kahjulikke pisillasi.

Parim abinõu kõhulahtisuse arstimiseks, samuti ka sellest hoidumiseks on söötmisoludе korraldamine. Nimelt tuleb siis anda loomale toorsööda kõrwal wanemat kuiwa heina ja teisi kuiwi sööte. Kuiwa heina söötmisel järgneb paranemine warsti. Loomad söövad ka sel ajal eriti meelsasti kuiwi heinu.

Kuna praegu on ees juurwilja ja köögiwilja koristamine, söödetakse loomile pealseid rohkesti. Ka juurwiljapealsed wõiwad oskamatul söötmisel raskeid terwise häireid esile kutsuda.

Et juurwiljapealsed oleksid söötmisel loomile kahjutud, tuleb püüda need nii koristada, et nad mullaseks ei saaks. Seda on kerge teha kuiwa ilmaga. Niiske ilmaga wõi wihmaga koristamisel on raske neid puhtad hoida. Mullaga määrdunud wõi mudaseid pealseid ei tohi aga loomile sööta, sest need põhjustawad wäga raskeid seedimisrikkeid. Seepärast tuleb mudased pealsed enne korralikult puhtaks pesta, mida on kerge teha, kui neid õhukeses kihis weega üle walame. Ka hunnikus kuumaks läinud juurwiljapealsed on looma terwisele kahjulikud, seepärast tuleb hoida neid hunnikus seista laskmisest. Iseasi muidugi, kui soowime pealsed süilerida, mida meil ka wäga sageli tehakse. Siis tuleb need juba kõwasti kinni atmpida ja oodata kuni need silosöödana on küpsed loomile söötmiseks.

Juurwiljapealsed sisaldawad ka rohkesti oblikhapet, mis suure annuse juures loomadele wäga lahtistawalt mõjub. Oblikhappe neutraliseerimiseks tuleb loomadele sööta söödakriiti. Juurwiljapealseid ei ole soowitaw ka kõrgematoodanguliisele lehmale anda päewas rohkem kui 50 kg. Selle juures tuleb siis oblikhappe neutraliseerimiseks anda kuni 100 gr söödakriiti päewas lehma kohta.

Praktiline võtmelaud.

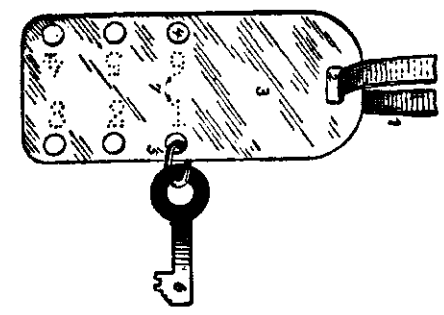

Talumajapidamises on palju aitasid, keldreid, kuure jne., millised inkustatakse tabalukkudega. Et wõtmeid, mida niisugusel juhul õige palju kogub, hoida kadumise eest, ja et nad olekšid alati käepärast teatawas kindlas järjekorras — selleks on wäga otstarbekohane allkirjeldatud lihtne ja kergelt walmistataw wõtmelaud. Alljärgnewad mõõdud ja kirjeldus on antud 6 wõtme jaoks, kuid kellel neid rohkem, wõib teha wõtmelaua wastawalt suurema.

Wõtmelaud tehakse, kuule wõtmele, 180×80 mm suurusest ja 2 mm paksusest plekist. Umbes 5 mm. wälisserwast ja 20 mm. wahedega puuritakse plekisse 8—10 mm. läbimõõduga augud, millest läbi pannakse 4 mm. jämedune rõngas. Igasse rõngasse asetatakse üks wõti. Kui omatakse suurem hulk wõtmeid, siis on soowitaw wõtmelaule iga wõtme juure teha number, mis lüüakse wastawa terasstambaga plekisse, sama number wärwitakse ka wastawale uksele — sellega on wõldihud wõtmete segaminiajamine. Wõtmelaua ülemisesse otsa lõigatakse 35×10 mm. suurune neljakandiline auk. Läbi augu pannakse 120 sm pikkune rihm wõtmelaua kandmiseks ja warna riputamiseks.

Eeskujulik puhaslaut Wasikoja talus.

Õtstarbekohane laut-koosehitis J. LOO talus Änaris Järvamaal.

Nagu juuresolewatest joonistest (nr. 1 ja 2) näha, on karjalaut sisustatud ameerika tüüpi puhaslautade eeskujul, s. o. lühikese asemega, ühise laia, eest madala sõimega nii jõu- kui kõrssöödale ja laia sõnnikurenniga. Kinnituswõre on samuti ameerika sõime tüübi kohaselt tehtud raudtorudest ja loomade kinnitamiseks tarwitatakse metallist ameerika tüüpi kaeluseid. Kuna selle lauda sisustus on ehitatud moodsate ameerika tüüpi puhaslautade eeskujul, millist meil kasutatakse wiimasel ajal palju, siis peatume algul ameerika puhaslauda tüübi juures üksikasjaliselt: weise ase on siin tehtud täpselt nii pikk, (145—158 sm) kui on looma keha pikkus esimesest jalgadest tagumisteni, nii et looma esimesed jalad asuwad söödaküna wastas ja tagumised ulatuwad sõnnikurenni ääreni. Weisel nii süües, wabalt seistes wõi ka magades asetseb pää söödaküna kohal, seega ei jää loomal edasi-tagasi liikumise ruumi ja mustus satub alati sõnnikurenni. Selle tagajärjel jääwad asemed alati puhtaks ja loomade kui ka lauda puhashoidmine on hõlbus. Weise asemele on esimeste jalgade kohale tehtud süwend sügawusega 1—2 sm, ülejäänud aseme osas on sama suur kallak wirtsarenni poole, nii et wirtsarenni ääre ja esimese jalgade aluse süwendi pinnad on wõrdsel kõrgusel. Nii seisab weis oma asemel esimeste ja tagumiste jalgadega ühekõrgusel pinnal. Weise esimeste jalgade kohal olew süwend soodustab ka alusturbal wõi põhul püsida paremini aseme eesosas. Kinnituswõre asetseb söödaküna asemepoolsel ääre, wõre külge on omakorda kinnitatud raudkaelused. Kaelused wõimaldawad loomal pääd wabalt oma tahtmise järgi pöörata, ainult edasi-tagasi liikumiseks annab ta wähe wõimalusi, seepärast on sõõgiküna (sõim) konstrueeritud just niimoodi, et loom igast kohast künast (küna põhjast) ühtewiisi toitu saab kätte. Sellepärast on küna sisemine kumerus tehtud looma kaela ulatuse raadiusega. See pikkus oleneb looma suurusest ja kõigub 60—80 sm wahel. Iga weise kohta on söödaküna tehtud wahe. Käesolewal juhul on eraldamise wahe tehtud wõrdlemisi kõrge, et paremini läbi wiia individuaalsöötmist. Harilikult kardawad puhaslauda ehitajad, et ameerika tüüpi sõimest loomad ei saa hästi süüa juurwilja, kuid need puhtalauda omanikud, kes kauemat aega on praktiseerinud ameerika tüüpi loomasõimesid, tõendawad, et sellistest kaarespõhjaga sõimedest saawad weised juurikaid mollist wäga hästi kätte. Et weised püsiksid oma asemel ja teiste pääle ei ajaks, on iga weise wahele asetatud torust painutatud wahewõre. Asemete laius on olenewalt looma tõust 115—120 sm. Sõnnikurenn ameerika tüüpi aseme juures on soowitaw teha wõrdlemisi lai. Kus turwast tarwitatakse palju allapanemiseks, sääl jatkub 60 sm laiusest, kus aga turwast wähe, sääl tuleb sõnnikurenn teha kuni 80 sm lai. Igatahes mida laiem wirtsarenn, seda hõlpsam on laudas hoida puhtust ja talitamine on kergem. Wirtsarenni sügawus on keskmiselt 20 sm. Et talitust sõnnikukoristamisel hõlbustada, tuleb talituskäigu põrand teha madalam kui weiste asemed (waata joon. nr. 1) ja seega jääb wirtsarenni sügawus talituskäigu poolel ka madalam, keskmiselt 10 sm, mistõttu on käigult hõlbus sõnnikut koristada rennist. Sõime taga asuwa toidukäigu laius tuleb teha ühe rea loomade puhul 70—80 sm, kahe rea wahel aga 100—120 sm. Et söödakäigult pääseks paremini talitamisel sõime ligi, selleks on tarwilik sõime taga seinad teha põranda poole wiltuseid, ehk mis weel parem, nagu see on tehtud ka J. Loo ladus, toidukäigus teha sõime tagaseinale põranda ääre-le süwendusjalgadele. Talituse käikude laius oleneb loomade arwust, wähemates lautades jatkub selleks 120 sm, suuremates lautades, kus tuleb palju loomi ühelt käigult läbi ajada, tehakse see käik 150—200 sm lai. Automaatjootmiseks tuleb jooginõud tingimata asetada sõime poole wõret. Jooginõusid wõib olla üks kahe looma kohta. Jooginõusid on soowitaw asetada kõrgemale asemelt 65—70 sm, nii et nad sööda etteandmisel poleks tüliks ja et weised sinna kõrssööta sisse ei ajaks.

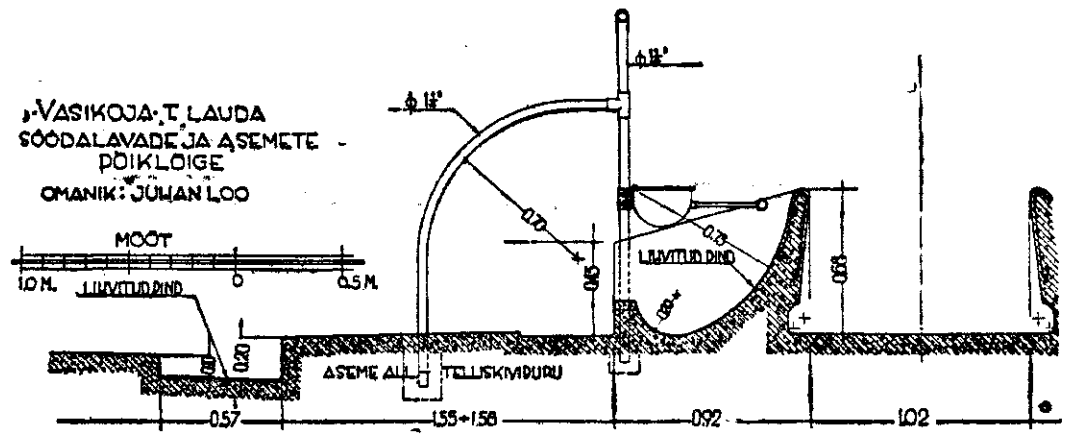

Joon. 1.

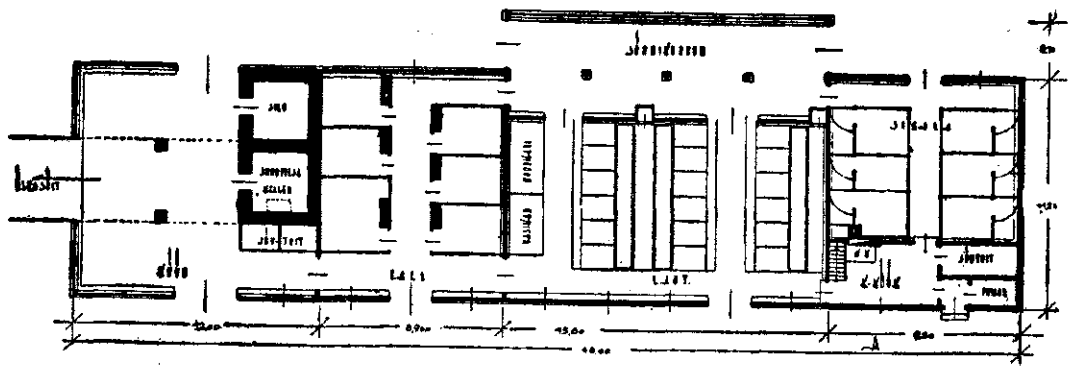

Joon. 2. J. Loo Wasikoja talu lauda põhiplaan.

J. Loo Wasikoja talu karjalaudas oli magistraalweetoru asetatud sõime tagumise ääre pääle, et ta täidaks ühtlasi kaitsewõre ülesandeid, takistades sööte üleääre ajamist. Weiste asemed on ühe rea otsast tehtud lühemad, 153 sm, et sinna sobiksid lühemad noorloomad. Teisest otsast on sõimed 158 sm pikad. Pääle karjalaudaosa on siin hästi lahendatud ka sigala ja kanala.

Mis puutub J. Loo karjalaudasisustusse üldse, siis oli siin sisustamistöö läbi wiidud suure asjatundlikkuse ja hoolega, nii et kogu lauda sisustus jättis kõigiti eeskujuliku sisustuse mulje, mistõttu wõib seda soowitada kõigile asjasthuwitatuile waatamiseks ja eeskuju wõtmiseks.

Lammaste sugulawad näitawad edu.

Eriteadlased külastasid lammaste sugulavasid.

Wiimastel aastatel on meil lambakaswatuse arendamisele eriline rõhk pandud. Lammaste tõumaterjali parandamiseks toodi mõni aasta tagasi wälismaadelt Inglisest ja Rootsist sadade wiisi kõrgewäärtuslikke sugulambaid sisse. Need lambad läksid meie paremates lambakaswandustesse. Nüüd wõib juba näha seda mõju, mida need meie lambamaterjali parandamiseks on awaldanud.

Kõrgewäärtusliku tõumaterjali lewitamiseks töötawad meil lambakaswatuse sugulawad juba kolmandat aastat. Sugulawade arw on järjest suurenemas, kuid siiski mitte küllaldane selleks, et rahuldada suurt nõudmist heade lammaste järele. Sugulawas peab olema wähemalt 7 puhaswereliist tõulammast. Kuna ka muud nõuded on sugulawade kohta lammastepidamisel kõrged, siis suurenes sugulawade arw senini wäga wisalt. Järgnewatel aastatel, wäärtusliku tõumaterjali paljunedes, on aga siin uut hoogu oodata.

Igal aastal waadatakse sugulawad wastawa komisjoni poolt läbi, kes nüüd hiljuti oma ringsõidu lõpetas. Käesolewa aasta ringsõidust wõtsid osa: mag. agr. A. Muuga, agr. Kr. Jaama, wet.-arst H. Talts, mag. agr. A. Kiwimäe ja agr. J. Saarsoo. Ringsõidul tänawu külastati järgmisi lambakaswandusi: 1) Rakwere lennudiwisjoni, 2) O. Tamjärwe Naistewalla k. Järwamaal; 3) A. Lemmingu Sepa t. W. Kuustes; 4) J. Otta's'e Willemi t. W. Kuustes; 5) E. Haljasmaa, Enno t. Kirepis; 6) J. Ronimoisa, Arandi t. Tarwastus; 7) A. Lossmanni Waltu t. Harjum.; 8) dr. W. Kadarik'u Kadaka t. Juurus; 9) H. Wirkus'e Purila m.

Peale eelnimetatute on meil weel järgmised lammaste sugulawad: J. Hansen Päriwere t. Ares; E. Reio, Sorgu t. W. Maarjas; J. Kaarna Kutsari t.; A. Loopere Järwe t. Tartumaal; J. Anja Nuti t. Tartum.; J. Kadai, Jaani-Jüri t.; Kuusiku rm. ja Kõljala t. Saaremaal.

Kõik sugulawad wõrreldes eelmise aastaga on palju edu näidanud nii lammaste tõuwäärtuse kui ka pidamisolude paranemisel. Eelmisel aastal olid meil ainult kolmanda järgu sugulawad, tänawu on aga loota üksikute sugulawade tõstmist teise järku.

Voltweti metsakool — Tihemetsa metsatehnikumiks

15. oktoobril alustab Woltweti metsakool oma sügisest tegewust. Nimelt algab tööle metsawahtide klass, mis on wanas metsakoolis wiimane, kuna tulewal aastal on ette nähtud metsakooli ristimine metsatehnikumiks. Et ka Woltweti wallale on antud uus eestipärane nimi — Tihemetsa, siis on Woltweti metsakooli edaspidiseks nimeks — Tihemetsa metsatehnikum.

Neil päewil lõppesid wastuwõtmise katsed metsawahtide klassi. Tung kooli oli suur. — Wastawa komisjoni poolt, kuhu kuulusid metsakooli õppejõud A. Aauksmann, J. Maiste ja E. Puide, wõeti wastu 40 uut metsawahi klassi kaswandikku.

Põllumees T. Palm 50-aastane.

12. oktoobril pühitses Wõisiku walla põllumees ja seltskonnategelane Tõnis Palm oma 50-dat sünnipäewa. T. Palm sündis 1888. a. Wõisiku walla Kerge talus. Oma haridusе omandas Eesti Aleksandri linnakoolis. Hiljem lõpetas sama kooli juures korraldatud 4-kuised põllumajanduslised kursused. 25 aasta eest hakkas ta Kerge talu pidama, wiies selle eeskujulikumate talude hulka.

T. Palm on üks esimesi soo- ja uudismaaharijaid Wõisikus. Pikkade aastate jooksul on Kerge talus hulk wäärtuslikku maad üles haritud ja talu tulukust tõstetud mitme wõrra. 1933. aastal ostis ta juurde Jürijaagu talu, kus samuti algas uudismaa kultiweerimisega.

Riidekapp.

Riidekapp peab olema otstarbekohane, lihtne wormilt, ehituselt ja jaotuselt. Suure esemena on soowitaw, et ta oleks lahtiwõetaw wedamiseks.

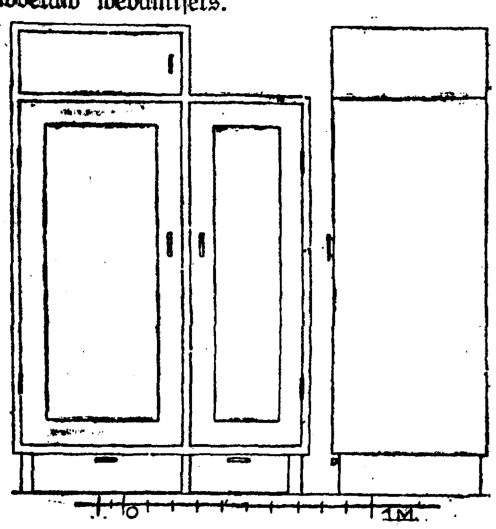

Joon. 1. Riidekapp.

Joonisel 1 kujutatud kapil on üleriietepoolne uks laiem ja pesupoolne uks kitsam. Ülewal on weel eraldi kapike mütside ja kübarate jaoks. All põranda ligi on aga sahtlid kingade ja saabaste jaoks. Niimoodi saab igat ust awada eraldi, mis ei ole wõimalik sel puhul, kui kapiukse pooled tehakse ühelaiused.

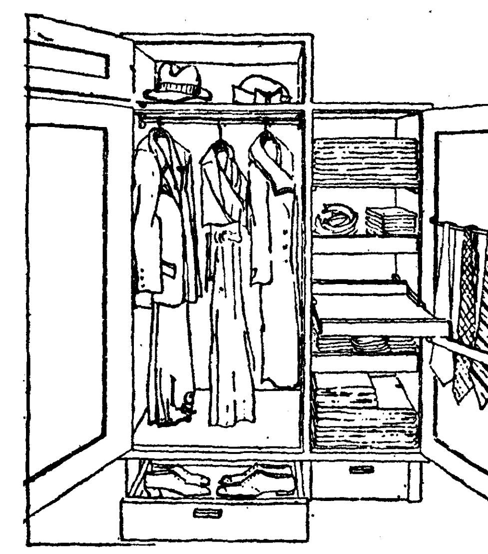

Joon. 2. Riidekapi sisustus.

Joonisel 2 on toodud selliste kappide sisustus. Pesupool on jaotatud mitmesuguses laiuses riiuliteks, kusjuures kitsama wahega riiulid on otstarbekohane teha sahtlitaoliselt wäljatõmmatawad. Niimoodi saab neid soodsalt kasutada mitmes suuruses pesu-esemete panipaigana, sest wäljatõmmatud sahtlilt on hõlpus mitmet liiki pesu kätte saada. Ülemiste ja alumiste riiulite wahed on tehtud kõrgemad, nad on kinnised ja määratud suuremate pesuesemete panipaigaks.

Kasutagem kibuvitsa- ja kukerpuumarju.

Kibuwits kaswab meil enamasti metsiku taimena ja wähe tuntakse huwi selle wastu, mis temast saab. Kewadel küll rõõmustatakse ilusate kibuwitsaroosíde üle, kuid marjadest möödutakse üsna ükskõikselt.

Ometi saab kibuwitsamarju üsna maitswalt toiduks walmistada, nendest wäga isuäratawat salatit, keedist ja marmelaadi keeta. Kõnelemata weel sellest, et kibuwitsamarjad segisalatile wäga maitswa lisaosa moodustawad, kui segisalatile lisada ka weidi kibuwitsamarju.

Wäga hea on ka kibuwitsamarjadest walmistatud magus supp. Kuna marjad ise on wõrdlemisi magedad, on hea toidu maitset tõsta, lisades hapumaid puuwilju wõi marju: õunu,, sõstramahla wõi pohlamahla.

Kibuwitsamarjasalat.

Ained: 2 kg kibuwitsamarju, 600—800 g suhkrut, 2½ kl. weiniäädikat, 1½ kl. wett, weidi nelke, kaneeli (riiwitud sidrunikoort).

Walmistamine: Marjad puhastada õie- ja warreosadest ja uhtuda wees. Nõrutada, lõigata pikuti sisse pragu ja eraldada seemned nii põhjalikult kui see wõimalik. Marjad panna sõelaga mõneks minutiks kuuma wette, selle järele nõrutada. Äädikast, weest, suhkrust ja maitseaineist keeta leem ja jahutada weidi. Marjad panna sisse ja keeta õige aeglaselt kuni marjad on pehmed, pool-läbipaistwad. Siis tõsta neid wahulusikaga purki, leem keeta paksemaks, jahutada ja kallata marjadele. Jahtunult purk sulgeda.

See salat omab wäga ilusa wärwi ja head maitset. Kasutatakse mitmesuguste praadide ja aedwiljatoitude juure.

Kibuwitsamarja- ja õunamarmelaad.

Ained: 1 kg kibuwitsamarju, 2 kg õunu, wett; 1 kg läbi sõela surutud segule ½—¾ kg suhkrut.

Walmistamine: Kibuwitsamarjad keeta wähese weega pehmeks, samuti õunad (koorimata tükeldatud) ja suruda läbi sõela. Saadud segu mõõta, lisada suhkur ja keeta laiemas, soowitaw ümara põhjaga nõus kogu aja puulusikaga segades. Marmelaad on walmis, kui ta muutub läikiwaks, keedunõu küljest nagu weidi lahti lööb ja külmale taldrikule tilgutades hangub.

Üsna kõwa, hästi karduwa marmelaadi saame, kui puulusikaga tõmmatud wagu kohe kinni ei waju ja lusikalt langeda lastes marmelaad langeb pankadena.

Marmelaad kallata kuumalt wäikestesse purkidesse ja need sulgeda täiesti jahtunult.

Kauem keedetud marmelaadi wõib kallata ka wäikestesse wormidesse wõi puukastidesse, mis seest wooderdatud wette, äädikawette wõi piiritusse kastetud pärgamentpaberiga. Hangunult lüüa wälja, lõigata sobiwaiks tükeks ja weeretada suhkrus.

Alalhoiuruum peab olema kuiw, kuna marmelaad muidu wäga kergesti hallitama kipub.

Kukerpuu (berberis, paaberits)

on meie põldude läheduses küll kadumas, kuna selle häwitamist nõutakse wiljade kaitseseisukohalt.

Perenaisele moodustab aga kukerpuu mari wäga maitswa lisandi igapäewaste toitude maitsele. Eriti hea on kukerpuu mahl, mis omab wäga head haput maitset ja on seetõttu maitsew jookide walmistamisel, suppide ja hapude kastmete keetmisel ja magedamate marjade ning puuwilja maitsestamisel. Seepärast tuleks tingimata kasutada ära meil weel harwa esinewaid wäikesi marju.

Kukerpuumahl.

Ained: 1½ kg kukerpuumarja, 2—3 l. wett; 1 liitri mahlale 200—500 g suhkrut.

Walmistamine: Puhastatud marjad panna külma weega keema ja lasta aeglaselt keema tõusta. Keeta 10—15 minutit kuni marjad on walkjad. Jahutada ja kurnata. Lisada suhkur ja keeta mahlu wahtu ära korjates 15 minutit. Kallata kohe pudelitesse ja sulgeda õhukindlalt. Kestadest wõib keeta järelmahla, mida kasutada toiduwalmistamiseks.

Nõuandeid perenaistele.

Märjaks saanud kübaraid ei tohi kunagi kuiwada lasta nagi otsas wõi lauale asetatult. Õige on kuiwatada neid kuuma ahju wõi pliidi juures, hoides neid äärtest, peaosa allapoole pöördult, kuni need on täiesti kuiwad. Nii jääb worm parimini alles.

Sametkübaraid ei tohi märjalt pühkida, waid neid tuleb ise kuiwada lasta.

Meeste kaabude läbihigistamist saab ära hoida, asetades kübara ja higikaitsenaha wahele riba tina-, kuiwatus- wõi ajalehepaberit. Seda tuleb aeg-ajalt wahetada, kuna pikemat aega seistes see ribagi läbi niiskub ja oma otstarwet enam korralikult ei täida.

Weluurkübarate puhastamine. Pruunide weluurkübarate puhastamiseks on parem kasutada tubakakeetmise wett: Tubakas keeta wäheses wees, jahutada ja kallata läbi sõela. Sellesse wedelikku kastetud harjaga harjata kübar pärikarwa hästi läbi. On ta puhas, siis hõõruda linase rätiga wõimalikult kuiwaks.

Mustade kübarate puhastamiseks on hea kasutada lahustatud ammoniaagiwett (1 spl. nuuskpiiritust 1 lt. weele) wõi söögisooda wett. Puhastamisekäik samasugune kui pruunide kübarate puhastamisel.

Nahkmütside puhastamiseks hõõrutakse neid magneesiapulbri ja bensiini seguga, mis puhasab need üsna hästi plekkidest ja higistanud kohtadest.

Puupärle

saab kõige paremini sel viisil puhtaks, et nad mässitakse õhukese siidräti sisse, riputatakse veidi magneesiumipulbrit peale ja hõõrutakse siis pärlid puhtaks.

Kiiresti jahutada!

Selleks on olemas päris lihtne võte. Sooja toidu, mida soovime kiiresti jahutada, asetame nõuga hästi soolasesse vette.

Kohvi

saab palju lõhnavam, kui kohviube enne jahvatamist ja keetmist soojendame tulisel pliidiraual.

wat. Ärakirja eelmisest sedelist saime ta riietekabiini sisse hiilides ajal, millal ta ise oli suplemas. Ja sama tahan teha ka nüüd. Hiljem näeme."

Strong lahkus lauast ja sammus kirewaikswööbatud kabiinide poole wäljaku teisel poolel puude lähedal, kuhu basseini juurest wiis warjatud rada. Raiefield nägi teda kaduwat meeste riietusruumi ja tänas õnne, et kabiinid polnud ehitatud basseini äärde, sest siis poleks keegi märkamatult saanud hiilida sisse. Raiefield arutas endamisi, miks need olid ehitatud basseinist nii kaugele. Kõige äärmine paremal warjas osa wäljakut ümbritsewast müürist.

Oleks ta teadnud, et sellel putkal oli weel küljeuks ja põrandas luuk, mis awanes maa-alusesse käiku, ta oleks putkast olnud rohkem huwitatud. Müür selle taga lahutas wäljaku põllust ja sealt kaudu saabus alati Luigi Principe ülemus, kui ta tahtis nähtamatult kohata oma käsilast. Nende kõnelused leidsid aset allmaagaraazhis, kus Gail Ingletonile olid määratud weeta kohutaiwamad hetked elus.

Ohtu oli lämmatawalt kuum ja sellepärast polnud ime, et ei tüdruk ega Wellington ei kiirustanud wäljuma jahedaist woogudest.

Kümme minutit pärast lahkumist naasis Strong ükskõiksel ilmel, nagu poleks midagi juhtunud. Kuid nüüd kandis ta supelkostüümi ja -mantlit, mis ta nähtawasti oli mõlemad üürinud.

„Wedas?" sosistas Raiefield, kui Strong oli wõtnud istet.

„Jah. Kuid ma ei saanud sinna suplemaminekut teesklemata sisse."

„Mõistan," Raiefield kibrutas laupa. „Kuidas teadsid, milline on Wellingtoni kabiin?"

Strong tõstis õlleklaasi huultele ja waatas wahepeal ringi, kas keegi neid ei silmitse.

„Sain Gardenerilt täpse kirjelduse ta riietuse kohta ja samuti muukraua, mida kasutasime eelmisel korral. Ülejäänud osa oli lihtne. Originaalteade on kirjutatud naise käekirjaga ja kui ma ei eksi, Gail Ingletoni poolt. Kuid silmitse nüüd korraks seda."

Ta ulatas Raiefieldile paberilipaka, millele ta oli kirjutanud:

„Kui on peagu täiskuu, ta kiirte sädelew walgus langeb üle mere — E. E. — E. T. 15 Hea. 2941."

11. peatükk.

„Mis sa arwad sellest?" küsis Strong.

„Esimene osa näib lihtne. „Sädelew walgus" tähendab arwatawasti kokaiini wõi heroiini. Saadetis tuleb tuua üle kanali, kui paistab peagu täiskuu. Wõrdlemisi ebamäärane — eks ole? „Üle mere" wõib tähendada seda, et koorem ei tule seekord wisata kanalisse, waid tuua kuhugi salajasse maandumispaika." Raiefield näris mõtlikult alumist huult. „Kuid see ei awita meid palju. Neil wõib Inglismaal olla tosin maandumispaika."

„Muidugi. See osa teatest, mis arusaadaw, on tähtsusetu. Sel wõib olla täiesti süütu tähendus ja sellepärast ongi see kirjutatud harilikus kirjas. Mis puutub aga saadetise laadimisaega ja arwatawasti ka maandumiswäl-

oma ülemuselt. Uimastusainete tagawara ei säilitatud seal, küll aga leidis allmaa garaazhis warjupaika kaks tumeda päritoluga autot, mida tarwitati uimastuswahendite weoks rannikult ja mitmelt salajaselt maandumiswäljakult pealattu Wappingisse.

Täiesti ebateadlik kõigest sellest, kohtas Victor Raiefield Bob Strongi Wappingis tolle aukartust sisendawa hoone hoowis. Sest siinses garaazhis hoidis Strong oma weidi wanamoodsat Juggernaut'd, mis oli peagu niisama kiire nagu teised politseisõidukid.

„Oled weel elus pärast interwjuud ülemusega?" naeris Bob autot Whitehalli juhtides. „Kas töötad ametlikult ikka weel minuga koos, wõi tulid wiimast waimustatud pilku heitma kaunile Gail Ingletonile?"

„Olen ikka weel ametis," wastas Victor lühidalt.

„Aga kui ma ei eksi, soowid pigem wastupidist?"

Victor ei wastanud midagi ja sõber heitis talle kelmika pilgu.

„Ilus nimi see Gail," ütles ta mõtlikult. „Isegi siis, kui see wälja mõeldud. Ja ta on ise ka ilus, eks ole?"

Victor ei wastanud jälle midagi ja ta pahane ilme meelitas Bobi nöökama edasi.

„Kahju ainult, et ta on waimustatud kahest Wellingtonist. Sul on wähe lootust, kulla sõber."

„Ära ole eesel," kähwatas Victor. „Gail Ingleton on hoolimatu seikleja. Huwitusin temast teatawal otstarbel — tead seda. Ainult ühenduses mu tööga."

See wäide põhjustas Strongil millegipärast naeruturtsatuse.

Nad olid Highgate'i lähedal, kui Victor uuesti awas suu. Ja ta sõnadest ilmnes, et ta ikka weel mõtles tüdrukule.

„Sa tead ju, Bob, et muutsin oma arwamuse Gail Ingletoni suhtes. On põhjust uskuda, et afäär Paul Wellingtoniga on ainult äriasi."

„Arwad sa? Sama loodan mina. Olen saanud teateid, et nad on külmim armastajapaar, keda wõib kujutleda. Mees, kes kolm päewa tagasi oli „Langenud inglis" walwel, ütles, et ta näinud tüdrukut Paul Wellingtonile andwat sedeli."

„Selles pole ju midagi halba," tähendas Raiefield.

„Ei, kuid see oli teade ja kirjutatud salakirjas."

„Hm. Ja su mees nägi seda?"

„Jaa." Strong ei seletanud, kuidas ta käsilane oli sellega tulnud toime. „Ta sai sellest ärakirja, mida näitasin Danielsile, meie salakirja eksperdile. Teate lugemine tekitas talle tublisti raskusi, nii et ta esialgu ei saanud sellest midagi aru. Õnneks nägid sa lennukit wiskamas kokaiinipakki kanalisse ja hoiatasid tolliametnikke."

„Sa mõtled —"

Strong noogutas.

„Teade sisaldas täpseid juhiseid lendurile, kes salakauba tõi üle piiri. Daniels awastas selle alles siis, kui ta oli lugenud sõnumit heroiini konfiskeerimisest. Kuna ta sai ka teada, mis ajal uimastuswahend oli wisatud kanalisse, suutis ta lugeda osa salakirjast. Sinu oletus, et Gail Ingleton andis märku Mancet'le, peab olema õige. Nii tema kui ka Wellington kuuluwad mürgi salawedajate ringi."

Wastuseks lug. nr. 22.916. Teie poolt kirjeldatud haigusepilt — põietegewuse korratused koos waludega puusas ja lonkamisega manitsewad wõtma seisukorda tõsiselt, sest siin wõib olla tegemist ka kaswajaga waagna või isegi selgroo piirkonnas. Soowitan Teile tungiwalt kiiremas korras minna haigemajja ja lasta oma terwislikku seisukorda põhjalikult ja igakülgselt kõige täpsemate teaduslikkude abinõudega uurida.

Wastuseks lug. nr. 2925. Tawaliseks nähteks on, et naisel peale sünnitust kuukordi lapse imetamise wältel, s. o. 5—7 kuu jooksul ei ole, ja suguliselt wahekorrast sell ajal rasedust ei teki. Erandeid tuleb aga ette ja on juhtumeid, kus nainne juba kuuendal nädalal peale sünnitust on uuesti rasedaks jäänud, ilma et wahepeal kuukordi oleks olnudki. Raseduse tunnused rasedail imetamise ajal on samasugused nagu tawaliselt, ainult wahel tuleb ette, et laps ei taha enam rinda wõtta.

Põllumajanduslikku nõuannet.

Wastuseks lugejale 17780: Hobuseriistade määrimiseks on weekindel ja ei lase nahka murduda järgmine määre, mis walmistatud 1 osast hülgeraswast ja ½ osast tõkatist. Tõkat peab olema puhas kaekoore tõkat. Masinaõli ja teised mineraalõlid määrimiseks ei kõlba, sest need ei liitu nahaga ja west uhub need warsti ära.

Lugeja nr. 17258 küsib: Missuguse ainega oleks soowitaw kõrwaldada juurt saare kändu elumaja läheduselt. Lõhkeainega ei saa purustada, sest känd asub liiga elumaja lähedal.

Wastus: Otsekohe kändu kõrwaldada on wõimalik waid ülesjuurimisega. Pikkamööda aga wõite häwitada kännu järgmiselt: puurite kännusse augu ja walate sinna wäawelhapet, mis sealt läheb laiali igalepoole puu juurtesse ja sööb punainet. Niimoodi kaasa aidates kõduneb känd kiremini.

Wasewitriooliga wäetamisest.

Wastuseks lugejale 23628: Wasewitrioli tarwitatakse saagi tõstmise otstarbel ainult soomaadel ja seda külwatakse maha enne seemne külwi ning segatakse mullaga. Mineraalmaale wasewitrioli ei tarwitata. Orasele wasewitrioli külwata ei wõi.

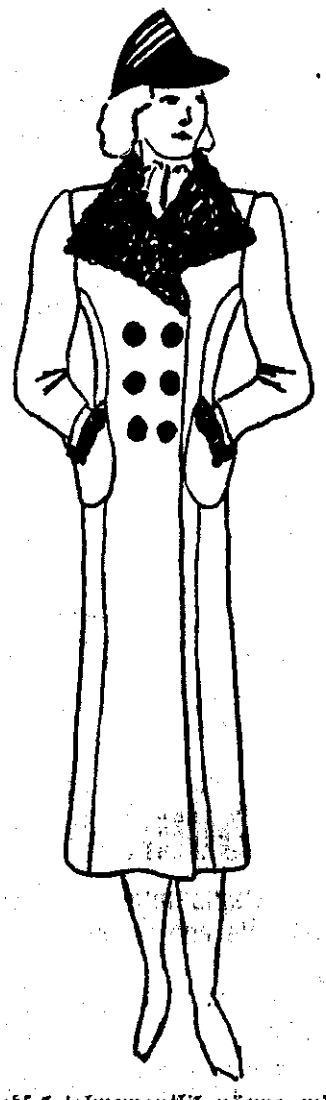

Moodsal talwemantlil näeme wäga sageli nurkadega kraed ja nahaga äärestatud taskuid. Ka nöörid on mõnel juhul nahaga üle tõmmatud.

Wastuseks lugejale nr. 32411: Maapõuewarade registreerimise alal töötab Majandusministeeriumi töstusosakond. Tema poolt antakse wälja ka kontsessioonid uurimuste ettewõtmiseks maapõuewarade leidmise tihiga. Osakond on ka ise toimetanud kohapeal uurimisi, kui selleks on põhjust ja alust.

Kasulikke teateid põllumehele

Laatu peetakse 16. oktoobril: Muhu-Suure wallas, Laius-Tähkwere wallamaja juures, Kokora asunduses, Karula kiriku juures, Wastse-Kuuste wallas. 17. oktoobril: Otepääl kaks päewa, Anija wallamaja juures, Kolowere-Kalju wallas kaks päewa, Rakkes, Tallinnas. 18. oktoobril: Kuressaares, Roela asunduses, Wäike-Maarja alewis, Antsla alewis, Wõõpsu alewis, Suure-Jaani alewis, Emmaste wallas.

Raadios pühapäewal, 16. oktoobril kell 8.20 köneleb Põllutöökoja nõuandetalituse abijuhataja W. Ojamaa teemal „Maaharimisest". Kolmapäewal, 19. oktoobril kell 17.45 köneleb Põllutöökoja sookultuuri eriteadlane agronoom W. Sepper teemal: „Wiimaseid töid uudismaadel sügisel".

Eesti wäikemaapidajate Keskliit ostab piiramatul arwul sügis- ja talwesõnu, sibulaid ja figureid. Aadress Tallinn Wene tn. nr. 13—3.

Riiklik Hobusekaswandus Toris, wajab tallimeest. Pakkumised saata Tori pk. 9.

Köömneid ja kadakamarju ostab piiramatul arwul a.-ü. „Prowiisor Julius Lill" Tartus, Narwa tän. 20.

Wann hobuseid tapmise jaoks ostab Häusler Tartus, Wõru tänaw 47—3. Läheb ka maale järele.

Jõgamaalidu Meeste osakonna korraldusel peetakse 16. oktoobril Mehikoorma kaitseliitlaste kodu ruumes lõikuspüha ja rahwuspäew. Päewakohase kõne peab Riigiwolikogu liige Henn Treial.

Jõgamaalidu Wajangu osakond koos kohaliku maanaiste seltsiga korraldab 16. oktoobril Wajangu rahwamajas lõikuspüha, millest wõtab osa Riigiwolikogu liige A. Jürima j. t. wäliskiliklisi.

Wändras peetakse pühapäewal, 16. okt. suur ülekihelkondlik lõikuspidu, kus kõnedega esinewad põllutööminister A. Tupits ja Riigiwolikogu liige J. Kaarlimäe.

Pühapäev, 16. okt.
Tallinn — Türi — Tartu.

8.00 äratusmäng. Võimlemine. 8.20 V. Ojamaa: Maaharimisest. 8.40 põllumajanduslikud teated. 8.45 hommikukonts. (helipl.). 9.55 Tallinn ja Türi: Jumalateenistus Toompea Kaarli kirikust. Piisk. vikaar ass. A. Soomre. Tartu: Jumalateenistus Ülikooli kirikust. Õp. prof. J. Köpp. 12.00 „Estonia" teatrimaja 25 a. juubeli aktus („Estonia" kontsertsaalist). 13.30 Eesti muusika (helipl.). 13.50 „Maailm mälestusis", lehekülgi memuaaridest. 14.14—15.00 lõunamuusika (helipl.).

16.50 teated ja rekl. 17.00 kirev pärastlõunamuusika (helipl.). 18.10 E. Viskel: „Israeli ehitajad". 5. reisiveste sarj. „Äreval Pühal Maal". 18.30 vanu tantsulugusid. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 „Maantee äärest", V. Uibopuu novell. Loeb Meeta Luts. 19.35 Põhjala muusika. Soome, rootsi ja norra komponistide helindeid. Corso-trio. 20.30 „Juba kase ladvalt lehti langeb..." põimik sügislauludest ja -muusikast. Deklmaatsioon — Erika Torger. 21.00 Mälestusi möödunud suvest. RR ork., juh. prof. R. Kull. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 22.15—23.00 tantsumuusika „Estonia" Valgest saalist — J. Pori ork.

Esmaspäev, 17. okt.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. 7.25 hommikukonts. (helipl.). 8.15 hommikupalvus — õp. A. Täheväli. 8.35 Tallinn ja Türi: Turuteated.

16.50 teated ja rekl. 17.00 Türi ja Tartu: Inglise keel algajatele — mag. J. Silvet. Tallinn: Marsse ja mängutoose (helipl.). 17.30 Marek Weberi ork. mängib (helipl.). 18.00 dr. A. Vooremaa: Emade ja lastekaitse korraldusest maal. 18.20 B. Gigli laulab de Curtise laule (helipl.). 18.40 päevauud. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 Viis minutit tervisele — dr. med. M. Kask. 19.10 Sosistav orel (helipl.). 19.30 raadiovestlus — RR direktor ins. F. Olbrei. 19.50 viiulikonts. Jugoslaavia viiulikunstnik V. Winterfeld ja RR ork., juh. P. Nigula. 20.20 R. Toona: „Pärimused elu pidurdajatena", 1. loeng sarjast „Pärimused ja elu". 20.40 orkestrikonts. RR ork., juh. P. Nigula ja I. Uudelepp (sopr.). 1. O. Hermanni mälestuskontsert. 2. Eesti helitöid. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 22.10—23.00 kohvikumuusika „Kultasest".

Teisipäev, 18. okt.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 äratusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. 7.25 hommikukonts. (helipl.). 8.15 hommikupalvus — kand. mag. E. Laansalu. 8.35 perenaistele. Turuteated. 9.00—9.40 Kooliraadio. „Konstantin Päts", kuuldepilte Vabariigi Presidendi K. Pätsi elust ja tegevusest. Koostanud M. Raud.

16.50 teated ja rekl. 17.00 Lõbusaid pilte idamaalt (helipl.). 17.30 dr. A. Paomets: Seltskonna ülesanded tuberkuloosi vastu võitlemisel. 17.50 mänguasjade-kaupluses (helipl.). 18.10 lastele. „Lastepere kodu hoidmas", P. Härma kuuldelugu. 18.40 päevauud. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 õhtukonts. RR ork., juh. P. Nigula, ja Y. Menuhin (viiul) (helipl.). 20.30 H. Laidvee: Kirik ja prohvet Maltsvet. 20.50 „Faust", Gounod ooper: Aiastseen. 21.35 aktuaalne kümmeminut. 21.45 mesindusnõuanne. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 22.10 kontsert Dvoraki helitöist (helipl.). 23.00—23.10 esperantokeelne nädalakroonika.

Kui ta uuesti waatas seljataha, kummardusid mõlemad mehed masina kohale. Wiis minutit ootas ta kaswawa kannatamatusega, waewalt kuulates meeste tehnilisi märkusi ja kruwiwõtme kõlkasatusi. Lõpuks hakkas mootor põrisema. Strong asetas katte jälle kohale, wõttis noormehe tänu wastu sõbraliku peanoogutusega ja tuli tagasi Raiefieldi juurde.

„Wõinuksid walida parema aja automootorite parandamise harjutamiseks," urises Raiefield edasi sammudes. „Armatawasti tahad nüüd pesta käsi?"

Strong ei wastanud enne, kui nad olid wäljas teenri kuuldepiirkonnast. Siis süütas ta sigareti ja hoidis tiku nii, et see walgustas ta käsi. Need olid täiesti puhtad.

„Lihtsalt wäike ettekääne," ütles ta. „Tahtsin Gardeneriga rääkida paar sõna. Ma ei usalda siin kõiki. Kui teener mu ära tundis ja mind awalikult oleks Gardeneriga kõnelemas näinud, poleks sellest mehest siin olnud enam mingit kasu."

„Hakkan taipama. Üks sinu käsilastest, mis?"

„Üks osawamaist. Wälimuse järgi ei wõiks seda arwata."

Nad olid jõudnud üle muru ja tantsuorkestri helid tungisid neile kõrwu, kui nad tühja laua ääres istet wõtsid. Ainustki sõna ei wahetatud enne, kui kelner oli saadetud õlut tooma.

„Ma ei näe neist kumbagi," ütles Raiefield aknast möödatantsiwaid paare jälgides. „Kas Gardener ütles, et nad on siin?"

„Nad saabusid tunni aja eest," seletas Bob. „Waata korraks üle õla."

Wäljakut ümbritsewate puude wahelt paistis osake supelbasseinist. Laternate walgel seisis hüppelaual tüdruk, kelle laitmatu kuju oleks iga mehe sundinud kaks korda tagasi waatama. Tüdruk kandis rohelist supelkostüümi ja elegantset rohelist supelmütsi. Hetk hiljem sukeldus ta liikumatuisse weewoogudesse ja ujus wilunud liigutustega üle basseini.

Huwiga silmitses Strong sõbra pinewat ilmet, kui see jälgis ujujat. Ta oli Raiefieldi tüdruku pärast nokkinud, kuid polnud praeguse hetkeni uskunud, et Raiefield tõsiselt armunud.

„Wellington seisab teisel hüppelaual. Kui suudad oma pilgu tüdrukult ära pöörata, wõid näha ka teda."

Raiefield keeras aeglaselt pead.

„Sobiw õhtu suplemiseks," tähendas ta mõtlikult. „Sa ei öelnud mulle, et siin olemas supelbasssein. Olekssin oma kostüümi wõtnud ühes."

Strong raputas sigaretilt tuha ägeda ja otsustawa liigutusega.

„Kuigi sa olekssid kostüümi kaasa toonud, poleks sa saanud seda kasutada. Wähemalt mitte enne, kui basseinist lahkunud ta peawõlu. Need kaks on seal wiibinud täpselt kaksteist minutit. Mul on weidi tööd, enne kui nad tulewad wälja riietuma. Sinu töö on silmi hoida Wellingtonil, mitte tüdrukul," lisas ta kuiwalt. „Kui ta waatepiirkonnast eemaldub, pea silmas awaust puude wahel. Ta peab sealt läbi tulema, et jõuda oma riietekabiinini. Kui on karta, et ta mind enne mu tagasitulekut segab, pead katsuma teda milgi wiisil kinni hoida."

Samal hetkel saabus kelner õllega. Alles siis, kui ta oli kuuldepiirkonnast wäljas, jatkas Strong.

„Gardener nägi tüdrukut Wellingtonile täna õhtul jälle teadet üle and-

„Oled sa seadnud neile walwe?" küsis Raiefield hetkelise waikuse järele.

„Ei — ma ei tahtnud neid hirmutada. Kui nad on pooltki nii taibukad nagu mina neid pean, märkawad nad warsti, et neid jälitatakse. Muidugi wõiksin neid kogutud andmete põhjal wangistada, kuid annan neile weel aega, lootuses, et nende kaudu õnnestub jälile saada salawedajate ninamehele."

„Wõib-olla on Wellington mees, keda me taga ajame," tähendas Raiefield.

Kuid Strong näis arwawat teisiti.

„See ei sobi saadud andmetega. Number Üks ei saaks juhiseid alluwalt isikult. Pea meeles, et tüdruk andis Wellingtonile teate ja mitte Wellington temale."

„Raske kujutleda Pauli-taolist kõrki ja iseteadwat meest juhiseid wastu wõtmas mõnelt naiselt," waidles Raiefield. „Tema on ometi jonnakas suurärimees, kes ise sepitseb plaane ja käskluși annab teistele. Ma ei suuda teda kujutleda alluwa isikuna." Ta raputas pead. „Mul on tunne, ma ei tea miks, et need kaks pole nii sügawalt loosse mässitud nagu teie arwate."

Strong kehitas õlgu.

„Tõigad kõnelewad iseenda eest."

Raiefield ei leidnud sellele mingit wastust. Ta silmitses maanteele, mis lõputu halli waibana näis lahti rulluwat autotulede ees. Ta arutles, kas ta weene, et politsei walejälgedel, oli tekkinud alateadlikust soowist kaitsta Gail Ingletoni. Sest kõigist tõendusist hoolimata meeldis tüdruk talle ikkagi. See oli kummaline — sest ta oli kohanud palju ilusaid südametunnistuseta naisi, kuid ükski polnud talle awaldanud sellist mõju nagu Gail.

Strong keeras auto kõrwaltänawasse ja näitas umbes weerand miili kaugusel puude wahelt wilkuwa punase tulukese poole. Jõudnud lähemale, luges Raiefield sildilt nime — „Langenud ingel". Maja ise asetses teest weidi eemal, kuid sinna wiis lai sõidutee, mis lõppes wäikese autoparkiga.

Ainult kaks meest oli näha, kui Strong paigutas oma sõiduki seisukohale: üks oli teener ja teine ilmetu wälimusega noormees õhturiietuses. Ta oli üles tõstnud mootorikatte ja nokitses mootori kallal. Wasemal nägi Raiefield wärwiliste tuledega walgustatud muru. Laudade ääres ei istunud enam kui paar tosinat inimest ja nõrgast walgustusest hoolimata nägi Raiefield, et üksi neist ei sarnlenud Gail Ingletoni ega Paul Wellingtoniga. Strong sellewastu oli rohkem huwitatud auto kohale kummardunud mehest.

„Mootor näib olewat rikkis," tähendas ta küllalt waljusti teenrile kuulmiseks. „Lähme, Raiefield. Meil on aega küllalt. Abistame meest."

Ja ta sammuski sõbra protesti tähele panemata jättes motoristi juurde ja koputas talle kergelt õlale.

„Wõib-olla saan ma aidata?" küsis ta. „Mul on pisut aimu seda tüüpi masinaist."

Mees auto juures oli waikselt wandunud. Nüüd waatas ta ringi wõrdlemisi jahmunud ilmega.

„Ah? Oiaa. See on teist wäga labke. Tahan kiires korras sõita minema, kuid wanal logul on teised soowid. Karboraatori rike arwatawasti. Waadake järele, palun."

Wihane wiiwituse pärast, Raiefield pöördus kõrwale ja süütas sigareti.

Põllutöölistele kortereid ehitama.

Valmisehitatud majad riik annab lasterikastele töölisperekondadele soodustatud tingimustel.

Põllutööministeeriumis sellekohased kavad valminud.

Põllutööministeeriumis on walminud kawa põllutöölistele korterite ehitamiseks maal. Need korterid tulekšid üheperekonnamajad, milliseid riik ehitaks selleks reserweeritawatele wõi ostetawatele maatükikestele. Maatüki suurus, millele maja ehitatakse, on umbes üks kolmandik hektaari. Walmisehitatud maja ühes selle maaga läheks siis põllutöölistele mööduka järelmaksuga.

Kawa peab silmas kaht eesmärki: 1) soetada põllutöölistele ajakohaseid eluasemeid ja 2) soodustada lasterikaste töölisperekondade elamiswõimalusi, kuna neisse majadesse kawatsetakse paigutada ainult lasterikkaid perekondi.

Küsimus on Põllutööministeeriumis juba ükskasjaliselt läbi kaalutud ja wastawad kawad koostatud Põllutöökoja ning Maatööliste koja esindajate osawõtul. Ka majade plaanid on walmis. Eluruumide osas maja sisaldaks 2 tuba, milledest ühes on ka kõök ja aidaruum. Maja otsas wäike laut ja kuur — kõik ühe katuse all. Maja teine kord on kawatsetud nõnda, et lasterikkad perekonnad wõiwad siin tarwiliku wälja-ehitamise teel weel juurde saada kaks tuba. Need töölismajad ehitatakse telliskiwist.

Iga maja ühes maaga läheks ehitamisel maksma 3000 krooni ümber. Põllutöölised omandaksid neid maju pikaajalise maksuga ühes tunduwa hinnasoodustusega. Tulewal aastal kawatsetakse püstitada wiiskümmend maja, kuna edaspidi wõib see arw wõimalusi mööda suureneda.

Selle kawa teostamisele asumine tähendab meil esimeste ajakohaste kiwiehituste püstitamist maal põllutööliste eluasemeks.

Kas pikne põletas Tarvastus heinaküüni?

Tarwastu wallas Tüma talust eraldi Wõrtsjärwe ääres asuwal heinamaal jüttis 11. sk. kell 17.30 Tüma talu omanikule Elmar Rongale kuuluw heinaküün, mis põles maha koos seesolewate heintega, milliseid omaniku arwamisel oli küünis 8000 kilo 320 krooni wäärtuses. Küüni wäärtus on 500 krooni, seega ulatub kogukahju 820 kroonini. Küün oli kindlustatud „Eesti Lloydis" 300 krooni ja heinad samas seltsis 270 krooni eest.

Kuidas tuli alguse sai, ei ole kindlasti teada. Oletatakse mõne möödamineja tulega hooletult ümberkäimist. Kuna sel päewal oli rohkesti äikest, wõis küün süttida ka pikselöögist.

Välk surmas Järvamaal 2 mullikat ja 1 lamba.

Wäätsa wallast üle läinud pikne surmas Rõa asunduses Martin Lillewäljal kaks põllul köies olewat mullikat ja ühe lamba. Nende wäärtust omanik hindas kokku 150 kroonile.

Tervitusi Vabariigi President K. Pätsile.

„Eesti kõikide aegade suurim poliitiline juht."

Wabariigi President K. Pätsi nimele on tulnud järgmised telegrammid:

„Wiljandi maakonna ja linna õpetajaskond, kokku tulles Wiljandimaa õpetajate päewale, peab oma südameasjaks awaldada oma suurimat lugupidamist ja austust Eesti rahwa ja riigi suurele juhile Wabariigi esimese Presidendi isikus. Tunneme, et selleks on asjatud rohked sõnad. Elagu Eesti riigi looja ja juht Konstantin Pätsi. Wiljandi maakonna õpetajad."

Jsamaaliidu Pärnumaa komitee tervitustelegrammis seisab:

„Jsamaaliidu Pärnumaa komitee tervitab Teid kui Eesti rahwa ajaloo kõikide aegade suurimat poliitilist juhti ja esimest kodanikku. Kosugu Eesti Teie hoolel weel palju, palju aastaid."

„Wiru maawolikogu, pidades peale maakonna omawalitsuste reformi oma esimest töökoosolekut, hindab kõrgelt Teie tööd riigi ja omawalitsuste põhialuste korraldamisel ja palub wõtta wastu parimaid tervitusi ja soowe edaspidiseks tööks. Wiru maawolikogu nimel K. Pajos, Wiru maawanem."

Pärnu-Jakobi kaswatuspäewa juhatus on saatnud järgmise telegrammi: „Pärnu-Jakobi kaswatuspäewast osawõtjad tervitawad Teid, kõrgesti austatud härra President, ja soowiwad Teile Teie raskes riigijuhtimise töös rohkesti edu ja õnne. Oleme rõõmsad, et olete lastearmastaja riigiisa ja et Teie pühendate laste ja wanemate heaolu küsimusile erilist tähelepanu. Meie soowiksime näha korraldatuna üleriiklikku rahwuslikku kaswatusnädalat."

Edasi tervitawad Torma kaswatuspäewast osawõtjad Wabariigi President K. Pätsi kui suurimat rahwa kaswatajat.

Sõnnikuhunnik loomalaudaks.

Talumajapidamine Virumaal Aasperes, mille vastu tunneb huvi loomakaitseselts. Perenaine loomi ei müü, vaid laseb need nälgida ja sõnnikus piinelda.

Rakwere loomakaitseseltsi tegelased wõtsid ette kontrollsõidu Aaspere walda Aukülla, kus olemasolewail andmeil Klaukse talus kogu 10-päine loomakari on piinelnud aastaid sõnnikuhunniku wahel, milline on nende laudaks. Kontrollkäigul leiti olukord olewat enam loomapiinamine kui loomapidamine ja nüüd tahetakse astuda samme loomapiinamise lõpetamiseks. Milline on olukord selles omapärases „wedelworsti-talus", sellest allpool.

Taluomanikuks on Paula Hallikas. Eemalt waadates ei tea üteldagi, kus kohal asub 35-ha talu, sest talu maa-alalt ei paista mingisuguseid ehitisi, wälja arwatud kuni 3 meetri kõrgune sõnnikuhunnik, millest ulatuwad pilut wälja hoone seinad ja nende kohalt mõni mahalangenud sarikapaar. See on Klaukse talu ainukene „hoone", kui teda niiwiisi wõib nimetada, sellesse mahub praegu talu 10-päine kari. Talu on niiwiisi peetud juba 15 aastat.

Enne seda oli Klaukse jõukas talu. Tuli aga häwitas hooned, päästa suudeti tulest waid kari. Peremees alustas hoonete ülesehitamisega, jõudes wiia rehehoone-takki farikate alla, kuid suri siis. Perenaine ei wõtnud kuulda naabrite soowitusi, wiia ehitus katuse alla, waid paigutas loomad katuseta talli. Kuigi loomadele sadas läbi lae wihma ja lund selga, olid nad siiski hoonewarjul ja külmumisest hoidis neid käärim sõnnik, mis lewitas soojust. Jse elas perenaine naabrite juures koos lastega.

Aastate jooksul aga mädanes laudal lagigi läbi ning langes sisse. Hoonet kasutati siiski endiselt edasi. Kuna aga talutööks wõõrast tööjõudu ei kasutatud, perenaine ise aga ei jõudnud tööd teha, siis jäi sõnnik lauta. Praegu on sõnnikukiht üle 1,5 meetri paks, loomad peawad maewu ronima aampalkide alt läbi, mis weel jäänud püsima. Sõnnikukiht olnuks tallis weelgi kõrgem, kuid wähehaawal, kui kiht läks liiga kõrgeks, on perenaine juurde tekkiwa sõnniku loopinud üle seina wälja ja nüüd piirab laudahoonet igast küljest suur sõnnikuwall.

Loomad ei kannata mitte üksi külma, waid ka nälga, kuna üks inimene ei jõua loomadele wajalisel määral heina teha. Põllupind on ka 3 aastat söötis. Et selliste tingimuste juures sureb loomi, on arusaadaw, ühel talwel näiteks suri 12 looma, kuid praeguseks on siiski talus 10 weist. Seda aga sellepärast, et perenaine ühtki looma ei müü, waid jätab kõik wasikad kaswama. Nii on praegu Klauksel 4 lehma, kolm pulli (wanem 3-a.) ja kolm wasikat. Möödunud aastal müüdi üks 10-aastane pull oksjoniteel maksuwõlgade katteks.

Tänawused wasikad jalutasid aga wihma käes põlwini sõnnikukõrdis.

Surnud loomad matab perenaine sõnnikusse, mullu surnud sea jättis perenaine pessa ja tampis sõnnikuga pealt kinni. Kuna aga korjuselt lewis roiskuwat lõhna, otsisid halwa leha wastu abi ametiwõimudelt naabrid.

Suwel on talus aga olukord lahe. Karja kõietatakse 13-ha söötis põllul, siis saab perenaine isegi piima wiia koorejaama ja tal on rahalisi sissetulekuid. Jõudumööda teeb ta ka heina, kuid kahasse heinamaad ei anna. Kuna hobust talus pole, siis tasub perenaine heinad seljas koju.

Perenaine on ka enda suhtes wähenõudlik. Suwel ööbib ta naabrite küünides, talwiti aga saab heldetelt naabritelt ulualust nende köetawais ruumides. Toiduks tarwitab ta peamiselt kuiwa leiba.

Lapsi on tal neli, kõik tütred, kes aga warakult läinud wälja omaette teenima, kuna kodune elu emaga koos osutus wõimatuks.

Pärnus paljastati nooruri seadusvastane äri.

Mõne päewa eest ilmus ühes Tallinna ajalehes kuulutus, milles lubati igale, kes saadab Pärnu, postkast 49 firma „Orionile" 25 senti kirjamarkides, suurt kõrwalteenistust, kuusissetulekuga kuni 250 krooni. Nimet. kuulutus äratas Pärnu kriminaalpolitsei silmis kahtlust ning lähemal selgitusel selgusid, et selle taga seisab keegi pettur. „Orioni" nimelist suurfirmat ei teata kuskil olewat.

Postkast nr. 49 oli pannud kinni keegi B. Arbeli nimeline isik. Wiimase nimi polnud kriminaalpolitseile wõõras. Mullu pani selle nimeline noormees, 23 a. wana, elukohaga Nuš-Sauga tän. 23, toime Pärnus rea kummalist wargust, warastades nimelt eeskodadest jalamatte. Sel korral jäi nooruk karistamata, kuna kohtus tehti kindlaks, et noormees on weidi ebanormaalne.

Nüüd oli B. Arbel aga oma „äri" korralikult ette walmistanud ning üle riigi leibus rohkelt kergeusklikke, kes saatsid petisele 25-s. kirjamarke. Loomulik, et B. A. ei wastanud ühelegi kirjale, waid omandas raha isiklikuks otstarbeks.

Politsei sai kätte kirjakastist hulga kergeusklike kirju, kuna osa kirjade raha oli petis juba kulutanud. Noormehel tuleb nüüd minna kohtu ette oma olematu äri pärast.

Poisikese õnnetu surm kruusaaugus.

Järwe wallas Kukruse külas jäi kruusaaugus mängimisel warisewa kruusakihi alla talupidaja E. Pääro 7-aastane poeg Uno. Õnnetust märgati sedawõrd hilja, et kohalekutsutud arstil jäi konstateerida waid lämbumissurma.

Lumeväravate vargus raudteel.

Sinialliku jaama läheduses awastati, et ajajooksul on raudtee ääres ära warastatud 64 lumewärawa teiwast. Hiljem leiti 44 teiwast Wiljandi wallast, Tõlbi talu lakast. Nende warguses tunnistas end süüdi Anna Tibar.

Revolutsiooni keerises.

Briti salaluure agendi mälestusi Venemaalt. 14

Liiga hilja. Juba uhtus wõimas laine nad merre.

Rändpilwede tagant ilmus kuu ja kattis kogu ümbruskonna oma külma helendusega. Maailm oli kummaliselt kaunis, isegi sel dramaatilisel filmapilgul.

Wahtisin ranna poole, kus tumeda müürina kerkis mets. Oli seal keegi meid nägemas?... Ma ei märganud küll mingit liikumist, kuid puie warju oli end ju kerge peita...

Olime juba madalamas wees, lainete jõud rauges. Rannal wõis eraldada üksikuid puid.

Ja siis wajus paat me jalge alt. Gefteril jäid aerud pihku ja ta pakkus ühte neist mulle. Kuid eelistasin ilma nendeta ujuda.

Tagasi vaenlaste leeri.

Olles osawam ujuja, jõudsin esimesena randa. Gefteri arwestuse järele oli paat hukkunud umbes poole miili kauguselt.

Istusime metsaserwale, kus wäänasime oma riietest suurema wee wälja.

„Küll olin loll, et wiskasin oma saapad merre!" kahetses Gefter.

Kuid halisemisest polnud kasu. Pidime kohe asuma teele, et enne hommikuwalgust jõuda kalurionni.

Matka alustades olime wõrdlemisi heas meeleolus, kuid me tuju langes warsti.

Tuul oli täiesti waibunud ja waadeldes nüüd kuuwalgel wirwendawat merepinda, näis peagu uskumatu, et äsja alles oli raewutsenud torm.

Me polnud weel kaugele jõudnud, kui merelt kostis tasast mootoripõdinat.

Leitnant Agar!

Seisatasime wahtides merele. Silmapiirile ilmus walge täpp, mis liikus eraldse kiirusega. Agari mootorpaat. Ta oli pidanud sõna ja saabunud määratud ajal Jelagini tuletornist kaks miili lõuna poole.

Hetkeks waldas mind wõimas soow Agarile wastu ujuda. Kuid mõistsin, et see on wõimatu, kuna ta peatus seal waid pool tundi, ja pealegi, kuis wõisin Gefterit üksi jätta?

Öö metsas.

Gefter, kes esmakordselt käis palja jalu, ei suutnud warsti minuga sammu pidada. Mets oli täis risu ja mitu korda ta astus orkide otsa, haawates ja weristades oma jalgu. Kui sattusime kiwide rägastikku, wõtsin ta selga, sest kõndimine walmistas talle põrgupiinu. Ta kannatas küll halisemata, püüdes wõimalikult wähe kasutada minu abi, kuid ta wäsis üha enam.

Olime wist tund aega matkanud, kui kuulsime üsna ligidalt hääli. Ja siis kõlas öörwaikuses pauk.

Nõjatusime puutüwedele, sõandamata hingata ja piiriwalwurid mööduwad meist mõne sammu kauguselt, ilma et nad oleksid meid märganud.

Hingasime kergendatult, jatkates teekonda kalurionni suunas. Aga hetkeline pinew ootus oli meid kummaliselt masendanud.

Gefter, kelle osawad liigutused tunnistasid, et ta polnud esmakordselt tormisel merel, pingutas oma lihaste jõudu, kuid Korraga nagu oleks jõud hoopis lõppenud.

Ettewaatlikult hiilisime edasi, püüdes liikuda tasa ja wõpatades iga oksa naksumisel.

Äkki komistas Gefter ja enne kui suutsin teda toetada, kukkus ta samblale pikali. Kummardusin tema kohale ja nägin oma suurimaks kohkumiseks, et ta oli minestanud. Ja ta ei hinganud enam.

Hakkasin teda hõõruma, kuid kestis kaua, enne kui ta awas silmad. Aga kohe sulges ta nad jälle, jäädes liikumatult lebama.

Pidin weel tükk aega tegema hingamisharjutusi. Siis alles sain ta suuri waewu jalule.

Mulle isiklikult oli see töö wäga kasulik, sest öö oli külm ja ma olin kogu aja oma märgades riietes lõdisenud. Nüüd aga pühkisin higi laubalt.

Kui Gefter weidi oli toibunud, sundisin ka teda kärmelt liigutama käsi ja jalgu, sest ta wärises terwest kehast. Nii külm oli tal. Ta oigas, kuid kuulas sõna. Wiimaks langes ta uuesti maha ja hetk hiljem ta soigumine muutus unenorinaks.

Jäin magaja kõrwale walwama, tukastades waid hetketi. Hommikul kell kaheksa ärataisin ta ja siis läksime edasi, jõudes õnnelikult kalurionni.

Jälle linnas.

Jätsin Gefteri sõbraliku kaluri perekonna hoole alla ja ruttasin jaama.

Üksi olles waldas mind imelik tunne. Kas pidin tõesti igaweseks jääma Wenemaale? Oli saatus määranud, et ma kunagi ei pääse enam kodumaale?

Rong wuras aeglaselt Leningradi jaama ette... Wäljusin nukralt, möödusin üksteiselt walwurist, keda mu paberid rahuldasid, ja sammusin siis tülpinult linna.

Suundusin otsejoones arsti korterisse ja hiljem ütles Klahonka, et kui ta tol hommikul awas mulle ukse, oli ta mind tõesti pidanud waimuks või kodukäijaks.

Gefter ilmus Lenigradi paar päewa hiljem. Ta palus wäga wabandust, et oli oma lohakuse tõttu paadi ostul mu põgenemise nurja ajanud, ja sepitses juba uusi plaane, kuidas Wenemaalt pääseda. Ta oli isiklikult huwitatud, et jõuaksin wõimalikult kiiresti Helsingisse, sest minu „äratoomise" eest oli talle lubatud üsna suurt tasu.

Gefter tahtis, et põgeneksime maad mööda, ületades salajas Eesti piiri, kuid ma ei usaldanud enam tema algatusi. Pealegi sain Agarilt teate, et ta saabub oma mootorpaadiga 25. augustil uuesti Elagini tulelaewa juure.

Saatsin Gefteri üksi teele, andes talle kaasa oma informatsioonid. Hiljem, kui kuulsin, et ta oli õnnelikult jõudnud Helsingisse, kahetsesin, et ma siiski ei läinud temaga kaasa.

Pillapalusse algkool tööle.

Haridusminister tutwunes koos peainspektor M. Rauaga Järwamaa koolioludega. Pillapalu algkool alustab tööd esmaspäewal.

Neil päewil haridusminister kol. A. Jaakson koos koolide peainspektori M. Rauaga tegi pikema ringsõidu Põhja-Eesti koolides, riiwates ka Põhja-Järwamaad. Külastati peamiselt neid koole, kus wiimastel aegadel õpilaste arw suuresti kaswanud ja tekkinud tarwidus kas kooliruumide laiendamise wõi klassikomplektide arwu suurendamise järele. Erisugune olukord waliseb aga Pillapalus, kus seni algkool üldse puudus. Pillapalus alustab nüüd algkool tööd eelolewal esmaspäewal, kusjuures esialgu jääb juhataja k. t.-ks Järwamaa tagawaraõpetaja Arnold Päts, kes sõitis neljapäewa hommikul kohale teostama kooli organiseerimistöid.

Minister A. Jaakson koos peainsp. Rauaga tegi esimese peatuse Kehras, kust sõideti siis otsekohe edasi Pillapalu asundusse. Sinna on tekkinud suur asundus, kus ka rohkesti lapsi. Lähem kool asub aga 12 kilomeetri kaugusel, Aegwiidus. Arusaadawalt on sinna lapsi raske saata, liiatigi kui Aegwiidu kooli internaat on wäike ja Pillapalu undismaaasunikest paljud majanduslikult weel nii halwal järjel, et neile laste saatmine Aegwiitu on kui mitte just päriselt wõimatu, siis ometi äärmiselt raske.

Seda arwestades asundusamet seadis nüüd korda endise koorejaama hoone, millest saab esialgu uue kooli peawari.

Kolmapäewal toimus Tallinnas nõupidamine peainspektori juures, millest Järwamaalt wõtsid osa maawanem J. Kaarlimäe, insp. M. Ulk ja Lehtse wallawanem A. Lutsius. Küsimust käidi selgitamas ka haridusministri juures ja otsustati kool awada otsekohe. Juba eelolewal pühapäewal wiiakse gi walla poolt sisustus kohale ja esmaspäewal wõib alata töö. Õppeabinõud samuti muretseb Lehtse wald. Uus kool asub tööle 1 klassikomplektiga, kuid nelja õppeaastaga. Õpilasi tuleb nimekirja järele kooli 24, kellest õige wäike osa käis seni Aegwiidu algkoolis, kuna umbes 20 õpilast ei käinud üldse koolis.

Minister koos peainspektoriga sõitis aga Pillapalust peale üldiste olukordadega tutwumist edasi Jäneda põllutöökooli, kus ministril oli nõupidamine koolijuhataja dr. A. Miljaniga põllunduslikkude täienduskoolide ja põllundustehnikumide asutamise asjus. Teatawasti wõeti käesolewa aasta suwel wastu „Sihtasutis Jäneda põllumajanduslikud koolid" põhikiri. Kuigi sihtasutist ei ole weel registreeritud, jätkuwad eeltööd ja nende hulgas on ka Põllundustehnikumi awamine, millise asukohaks praeguste andmete järele oleks Jäneda.

Jänedalt läks sõit Albu kooli, kus loodud koolijuhataja Raudsepa poolt exiti hea kooli aed. Wahepeal tehti peatus Nõmmküla-Tamsalu algkoolis, kus minister A. Jaakson pärast seminari lõpetamist olnud ühe aasta õpetajaks. Kool asub kahes majas, mis mõlemad wanad.

Järwa „wähjahaigest" jalgpallist.

Rohkem distsipliini ja rohkem sportlikest eluwiisidest lugupidamist — see tuleks seadida jalgpallimeestele loosungiks.

Jalgpall kui Järwamaa wanemaid ja populaarsemaid spordialasid on wiimastel aastatel oma arengus näidanud waikset paigalpüsimist. Lühikest ülewaadet tehes tänawusest hooajast, ei saa kahjuks märkimata jätta, et see on isegi mõõdunud üldise tagasimineku tähe all. Ei ole esiwõistlusil juurde wõidetud uusi positsioone ega ole ka ühegi Järwa meeskonna poolt sooritatud mulluse hooaja tasemeni küündiwaid matshe.

Kuigi jalgpallis, kui kollektiiwspordialas esineb tihti tõuse ja mõõne, siis oleks see küll mõistetaw ükfikute meeskondade juures, mitte aga maakondlikus ulatuses. Olgu weel lisatud, et üldiselt Eestis prowintsilinnade jalgpalli mängutase aasta-aastalt on lähenenud Tallinna mängutasemele päris ladusate sammudega.

Järwa jalgpalli hiilgeaastateks tuleb lugeda 1926—1930. aastate ajawahemikku, mil Tapal, Paides ja Türil tegutsewad meeskonnad olid isegi komistuskiwideks paljudele pealinna paarematele meeskondadele. Tapa meeskonnast on praegu aga järel waid kahwatud riismed, Paideski jalgpalli tase on märksa madalam „nooruspäewist" ja selle tõttu kaotanud ka omaaegse publiku suure poolehoiu. Türi on püsinud aastaid ühel tasemel ja tänawune hooaeg on Türilegi olnud õnnetu. Kuigi Järwa jalgpalli hegemoonia tänawugi kuulus waidlematult Türile, siis sellele waatamata Türi S. R. meeskond näitas oma wõimete ebastabiilsust. Hooaja jooksul Türi S. R. meeskond pidas 15 matshi, wõites neist 10, tehes wiike 2 ja kaotades 3 korda, wärawate-suhe Türi heaks 46 : 26. Hooaja algul wõideti Tallinna wähetuntud meeskondi üleolewalt ja see üleolek kujuneski faatuslikuks. Tänawu loowutati Kesk-Eesti A kl. ringkonna meistritiitel Pärnu „Kalewile" kaotusega 1 : 5. Nagu Türi rohkearwulised jalgpallimeeste eneste hulgast kuuldub, on meeskonna fisemine distsipliin tublisti nõrgenenud, milleta aga üksi meeskond wõiduni ei küüni.

Maakonna teiseks meeskonnaks tuleb waidlematult pidada Paide „Järwapoegi", waatamata halwamaigulisele kaotusele Ambla S. R-ile. Hooaja jooksul 12 peetud wõistlusest meeskond wõitis 5, mängis wiiki 2 ja kaotas 5 wõistlust, wärawatesuhe 25 : 20. „Järwapoegade" kasuks. Meeskonna ilusa soowiwast. A kl. pääsemiseks löi Põltsamaa „Sport" armutult katki. Kuna meeskonna koostamisel alati oli raskusi seetõttu, et teenistusolude tõttu mängijail ei olnud wõimalik kohale ilmuda, siis „Järwapoegade" esinemine oli kohati õige ilmetu, wälja arwatud paar matshi. Ka seesmiselt distsipliinilt oli meeskonnas ükfikute meeste tõttu märgata tunduwat logisemist. Eriti waluſa tõe peab mainima, et Paides wähemalt praegu puudub pea täielikult jalgpallimeeste järelkasw.

Kolmandaks Järwa tänawuse hooaja meeskonnaks tuleb pidada Ambla S. R., kes näitas ainukesena mullusest hooajast paremat mängu. Mängijatematerjal Amblas on hea, waja waid suuremat sportlikku distsipliini ja teadlikumat mängu, senise dewiisi: löö ja t o r m a, asemel. Tapa jalgpallimeestest wõib waid märkida, et isegi Järwa linnadewahelisest turniirist ei suudetud osa wõtta. Nähtawasti kahjuks on täielik puudus juhtidest ja ka juhitawatest. Teised keskused: J.-Jaani, Koeru, Rakke j. t. esitasid waid wäheütlewat ja edasijõudmatut jalgpalli.

Kuna maakonnas kõige spordialade kohta wõib nentida tõusu, siis jalgpalli wähjakäik peaks spordijuhte sundima tarwitusele wõtma radikaalsemaid wahendeid „wähjahaiguse" wastu. Enam distsipliini, enam sportlikest elumiisidest lugupidamist, — see tuleks seada loosungiks jalgpallimeestele. Jalgpall kui meie harrastatum kollektiiwsport wääirib oma taaselustamist. Kuid see elustamine ei wõi kujuneda hetkeliseks puhanguks, waid see nõuab spordijuhtidelt kannatlikkust ja aastaid kestwat teadlikku juhtimist.

Türi uudiseid.

Wõetud piimaproowide tagajärgi. Türi toiduainete-kauplusest wõetud piimaproowid näitasid analüüsimisel järgmisi raswaprotsente ja teisi omadusi: A. Peets — 3,8; A. Sauga — 3,6; M. Weimeri Otsa talu piimawankrilt enne ärisse andmist — 3,5; J. Rüüda piimawankrilt — 4,7 (kestwus redukttaaskatsel wähem kui lubatud ja happekraad kõrgem lubatust — piim ei wastu nõuetele); M. Seeken — 3,0 (piim sisaldab rohkesti mustust, mille tõttu ei wasta nõuetele). 1. waliku rõõskpiim: E. Engelhardti majapidamine Allikul — 3,8; Järwamaa majandusühisus — 3,9.

Kõogiwõi proowid näitasid weesisaldawust: A. Sauga — 16,7%, J. Treimann — 14,3%, Türi tarwitajateühingu toiduainete-kauplus — 18,6%, J. Mölder — 14,7%. Kõik wõiproowid wastasid ülesseatud nõuetele.

126 kodanikku jätsid kogukonnamaksu tasumata. Kogukonnamaksu on jätnud linnawalitsusele tasumata 126 kodanikku, kelledelt maks nõutakse sisse sundkorras ühes lisarahadega. Raskusi teeb maksu sissenõudmine 27 kodanikult, kellede praegused elukohad linnawalitsusele teadmata. Nad on Türilt lahkunud.

Töötwigastusi. Türi unes piimatööstuses sai wigastada masinajuht August Eek, kes diiselmootorit puhastades sai mootorilt tõuke wastu paremat kätt, mille tagajärjel ta wäänas liikmest wälja parema käe nimetisõrme.

Tegi enda aasta wanemaks. Isikutunnistuse rikkumise pärast on wastutusele wõetud Johannes Kimmel. Wiimast süüdistatakse isikutunnistusel oma sünniaasta ümbertegemises. Süüalune on sündinud 1920. a. Wiimane aasta on aga maha kustutatud ja selle asemele on kirjutatud aasta 1919. J. Kimmel ise eitab selle ümbertegemist, awaldades, et seda on teinud keegi teine isik.

Kanalisatsioonitööd arenewad jõudsasti. Reowee-kanalisatsioonitorude maandamine areneb jõudsasti. Pool torustikust on juba maandatud. Praegu käib töö torude maandamisega juba südalinnas Wiljandi tänawal. Kanalisatsioonitöödel on tööl 15 töölise ümber. Ka on walminud juba torud.

„Tungla" ball nädal hiljem. Teatriselts „Tungal" kawatses oma teatriballi korraldada 22. oktoobril. Kuna aga nimetatud päewal korraldab tuletõrjeühingu paberiwabriku kogu kinnise perekonnaõhtu, siis peetakse „Tungla" ball 29. oktoobril.

Tapa sõnumeid.

Laadakaklusel purustati ninaluu. Tapa laadapäewa õhtul toimus Tapal mitmel pool kaklusi joobnud laadaliste wahel. Enamik neist likwideeriti omawahel ametlikku abi otsimata, kuid Pikal tänawal leidis aset tõsisem lööming, mis lõppes ühe asjaosalise raske haawamisega. Tapal, Wene tän. 2 elutsew ehitustööline Nikolai Blähin oli õhtul kella 19.30 paiku tulnud paari kaaslasega rest. „Nordist". Pikal tn. nr. 14 maja ees tulnud neile wastu kamp mehi, kes hakanud norima tüli, hüüdes Blähinile „Mis sa kuradi wenelane siin kaaberdad!" jne. Tekkis rüselemine, mille juures üks mehi wirutas N. Blähini nii raskelt tänawa kiwidele, et wiimasel purunes ninaluu. Tapa linnaarst dr. Ustaw tunnistas haawa raskeks. Hiljem tabati politsei poolt kohapealt põgenenud lööja, kes osutus Bernhard Laasimer'iks, Ambla alewikust. Lööja wõetakse wastutusele, kuna N. Blähin saadeti peale arstiabi kodusele rawile.

Puistati järjekorraliselt salawiinamüüjat. Politsei poolt toimetati läbiotsimist Tapal tuntud salawiinamüüja Pauline Kunila (Normann) juures Ambla mnt. 4, kust leiti kolm suurt ja kaks wäikest pudelit wiina, kuna mehed parajasti sees jõid. Wiin konfiskeeriti. P. Kunilale, kes on Tapalt wälja saadetud, anti hiljuti oma perekonna juurde asumise luba tingimusel, et ta enam wiinaga ei kauple.

ÜENÜ Tapa osakonna pidu. Laupäewal, 15. skp. korraldab ÜENÜ Tapa osakond Tapa N.K.S. ruumes peoõhtu. Osakonna näitetrupi poolt kantakse ette E. Laidsaare 3-waatuseline nali „Kapral pensioni ametiasjad".

Esnas jagatakse diplomeid.

ÜENÜ Esna-Kodasema osakonna spordiharu korraldusel toimub eelolewal pühapäewal, algusega kell 20 spordihooaja lõpp-pidu, milline näib kujunewat huwipakkuwaks. Peol jagatakse wälja diplomid parematele wõistlejatele. Sellele lisaks on kawas rahwatantsu ettekandeid.

Mäos tuleb tantsuõhtu.

Mäo wabatahtl. tulet. ühingu Mäo kogukorraldusel toimub eelolewal laupäewal Mäo haridusseltsi ruumes tantsuõhtu, millise algus kell 20. Mängib Paide jazz.

Hilissügisene pistlaat Paides

Neljapäewane laat Paides kujunes sõna otsemas mõttes pisilaadaks, milleks oma osa teeneid ka äärmiselt wihmasel ilmal. Hobuseid oli üsna wähe, päewa jooksul registreeriti ainult mõnikümmend ostu-müügi tehingut. Hinnad enam-wähem püsisid. Rohkem oli toodud laadale lehmi, kuna seapõrsaid oli tawalisest jällegi wähem, hinnad aga tõusnud. Paistis, et harilikust wähem oli seekord ilmunud laadale ka pudi-padiga kauplejaid. Laat üldiselt kujunes waikseks ja andis ka kaupmeestele wähe tööd.

Tuletõrjel laupäewal tantsuõhtu.

Paide linna wab. tulet. ühingu korraldusel toimub eelolewal laupäewal, 15. skp. tuletõrje kodu ruumes tantsuõhtu. Mängib ühingu orkester.

Sai peremehelt peksa.

Alliku wallas Retla külas elutsew Marie Tepner teatas politseile, et tema on teeninud Alliku wallas Luha talus. Teenistusest lahkudes pole peremees talle kõike palka wälja maksnud. Kui ta hiljem tallu läinud saamata jäänud palga asjas rääkima ja riideid ära tooma, tunginud peremees talle kallale ja rebinud palitu katki.

Kiriklikke teateid.

Paide kirik. Pühapäewal kell 6 õhtul noorte jumalateenistus. Solistid H. Jaksi — sopran, P. Laube — tšello, L. Prees — wiiul. Jutlustab noorsootöö peasekretär mag. K. Tiit. Liturgia G. Pärli, laululehed. Sügisene leeriõpetus poeg- ja tütarlastele algab 7. now. s. a. Kogunduse liikmemaksu tähtaeg on 1. november.

Anna kirik. Pühapäewal kell 11 homm. lõikuspüha jumalateenistus armulauaga. Laululehed. Jutlustab noorsootöö peasekretär mag. K. Tiit. Liturgia õp. G. Pärli.

Järwa-Jaani kirik. Pühapäewal kell 10 homm. leerisaalis lastetund. Kell 4 p. l. leerisaalis noorte palwetund referaadiga „Oxfordliikumine". Õp. A. Rosenstein.

Järwa-Madise kirik. Pühapäewal harilikul ajal jumalateenistus armulauaga. Jutlustab õp. A. Wieckmann.

Wahialune, keda kõik laimawad.

Wasalemmas töötaw wahialune August Kundro on tõstnud süüdistused kaaswahialuse Woldemar Kranichi, endise kaaswahialuse Mart Saare ja Wajangu walla elaniku Anna Pällo wastu laimamise pärast, millised asju Paide jaoskonnakohtunik kesknädalal arutas.

Kranich ja Saar olewat wanglas rääkinud, nagu oleks Kundro wõtnud osa wargusest Einmani piiritusewabrikust ja pannud toime muidki roime, kuna Pällo sääraseid jutte rääkinud konstaablile, kriminaalpolitseile ja kohtu-uurijale ja lõpuks isegi kohtus. Kõik see olewat läbi ja läbi laim korraliku ja ausa kodaniku kohta.

Kranichi wastu tõstetud süüdistuse on Kundro kirjalikult wõtnud tagasi, mida kohtus kahetseb, kuid teha pole enam midagi ja asi lõpetatakse. Kohtusse ilmunud Mart Saare isikus kaebaja Kundro kahtleb, kas on ikka sama isik, kes teda laimanud, olgugi et nimi ja praegune elukoht on ülesandmise järele. Lõpuks tuleb Kundro weendele, et küllap on sama Saar. Wiimasega on Kundro nõus leppima, kui wõtab laimamise õigeks, mida wanamees ka pikema mõtlemise järele teeb, et pääseda kohtus käimisest. Kuid siis loobus leppimisest Kundro, kuna õigeks wõtmine ei olewat tema soowile wastaw ja palub kuulata üle tunnistajaid, millise palwe täitmiseks asi jääb pooleli. Anna Pällega, kes kaebajat kõige wihasemalt laimanud, leppida ei soowi, waid tahaks näha teda mõned päewad wanglas. Kohtus aga Pällo süü laimamises ei selgu ja ta mõistetakse õigeks, kuna Pällo andis oma seletused politseis ja kohtus tunnistajana ja kaebealusena, mis ei wõi olla kellelegi laimamiseks.

Kundro soowib otsusest ärakirja, et kaewata edasi, kuna temal wahialusena ei tule erasüüdistustes maksta kohtumaksusid.

Kaswatuspäew Koeru.

Koeru Haridusseltsi ja õpetajate ühingu ning Koduse kaswatuse instituudi ühisel korraldusel toimub eelseiswal pühapäewal Koeru alg- ja täienduskooli ruumes Koeru kihelkondlik kaswatuspäew. Selle kawas on hommikul Koeru kirikus päewakohane jumalateenistus, millele kell 2 p. järgneb kaswatuspäewa awamine Järwa maawalitsuse esindaja poolt. Päewa kawas on referaadid koolide inspektor M. Rootsilt, mag. A. Elangolt, pr. M. Torkilt, kirikuõp., koolijuhatajalt W. Willandilt, Järwa malewa staabi esindajalt ja teistelt.

Ambla wald ostab Amblasse maja.

Ambla wallawolikogu wiimasel koosolekul otsustati Ambla Põllumeeste Seltsilt osta Ambla koolimaja lähedusest asetsew maja, mis juba mõnda aega üüritud Ambla algkooli juhataja korteriks. Majast makfab wald 3000 krooni. Maja jääb ka edaspidi koolijuhataja korteriks. Seaduse järele peab koolijuhataja korter asetsema teatawasti koolimajas wõi selle lähedusest. Kuna Ambla algkoolimajas juhataja korteriks ruumi ei leidu, siis tuligi osta maja.

Räbalad lood Laupal.

Meile kirjutatakse Laupast alljärgnewat: Mööduud aastal moodustati Laupal Näitering, kelle ülesandeks jäi seltsidele õppida wäikese tasu eest pidudeks näitemänge. Ringi esimene poolaasta andis seltsidele häid lootusi pidude korraldamiseks, kuid olukord on wäga kurb käesolewa pidude hooaja algul. Õhtud on pikad ja tööd maarahwal tehtud, nii et heal meelel minnakse pidule, et üheskoos tunda rõõmu ja wiita igawaid õhtuid. Kuid seltsid ei saa pidusid korraldada, sest Näitering ei anna pidudeks näidendeid. Kuuldawasti üks seltsidest leppis Näiteringi juhtidega kokku näidendi asjus ja peo tähtpäewa suhteski. Kõik oli korras ja kuulutusedki lasti trükkida ja saadeti laiali. Kuid Näiteringi näitejuht teatas, et näitlejad ei tule näidendi proowidele, ja seepärast ei saa ka anda peoks näidendit. Seltsil ei jäänud muud üle, kui uued kuulutused wälja saata, mis pidid rahwale teatama peo ärajäämisest.

Tahaksime loota, et seltskondliku töö hoogsus, mis seni Laupa rahwa keskel ja seltsideski oli, ei kaoks Näiteringi passiiwsuse tõttu, waid et Näiteringi juhid wõtaksid tõsiselt kaalumisele tekkinud olukorra.

Mao kalmistu.

Uus-Meremaalt teatatakse, et misjonär Tayloril on õnnestunud seal leida hiiglasuurte jaanalindude kalmistut, mis asetseb Wanganui jõe kaldal. Need linnud on muistsel ajal elanud Austraalias ja Uus-Meremaal, kuid ammu juba wälja surnud. Ainukeseks allikaks, kust loodusteadlased on saanud teateid nende lindude kohta, on siiamaani olnud pärismaalaste wanad jutud, mis antud edasi põlwest-põlwe. Pärismaalased nimetawad neid imeloomi moadeks ja teawad oma juttudes ka kirjeldada neid lähemalt.

Moa jäätmeid on Austraaliast ja Okeaania saartelt otsitud juba enam kui sada aastat ja alles nüüd on asjaarmastajal-zooloogil õnnestunud leida nende luid, pealegi wäga rohkel hulgal. Nendest luudest nähtub, et moa on olnud kolosuur: üle 6 meetri kõrge. Tema jalad on olnud jämedad nagu härjal ja kael nagu kaelkirjakul. Pea aga on tal olnud imepisike, wõrreldes keha suurusega. Tiiwad on algelised, nagu tawalisel jaanalinnul, ja lennata ta ei ole nendega saanud.

Taylori poolt leitud luid on wäga palju. Praegu liigitatakse neid ja seatakse nendest kokku luustikke, mis siis saadetakse laiali kõigile tähtsamatele muuseumidele ja zooloogiakabinettidele.

Uus kõrgusemõõtja.

Nagu New Yorgist teatatakse, on ühel elektriühingul Ameerikas õnnestunud konstrueerida uut kõrgusemõõtjat lennukite jaoks, mis näitab ära mitte ainult absoluutse kõrguse merepinnast, waid ka lennuki suhtelise kõrguse maapinnast ja teeb nõnda lennuki kokkupõrkamise mõne mäeharjaga täiesti wõimatuks. Uus kõrgusemõõtja olewat sedawõrd täiuslik, et esialgu tahetakse temaga warustada kõik reisilennukid Ameerika õhuliinidel ja alles pärast seda ta antakse kasutada ka teistele maadele.

Tartu maletaja L. Orav võitis S. Flohri.

Rahvusvahelise malekuulsuse simultaan Tartus. — Tulemus: 44 võitu, 11 viiki, 1 kaotus. — Mäng kestis kella 4-ni öösel.

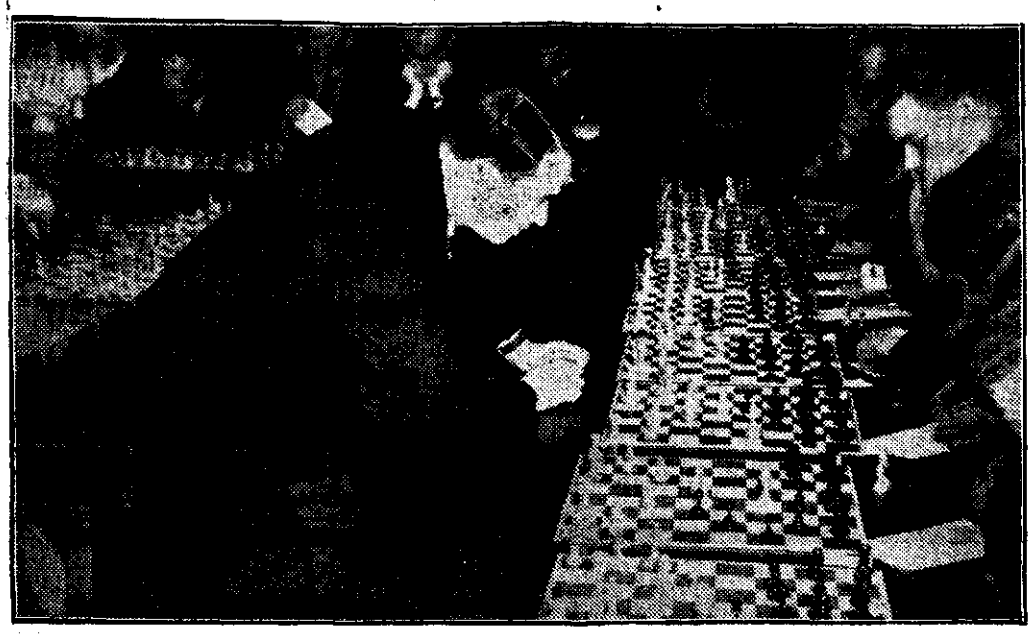

Tartu, 14. oktoobril.

Neljapäewa õhtul pool 8 algas Tartu akadeemilise maleseltsi korraldusel Üliõpilasmajas malesimultaan Tshehhi suurmeistri ja maailmameistri kandidaadi Salo Flohriga. Osawõtjaid simultaanist oli 56, nende seas ka üks naismaletaja. Tegelikult oleks simultaanist osawõtjaid olnud rohkem, kuid kitsas ruum ei lubanud seda. Noorimaks osawõtjaks oli üks 11-aastane õpilane. Üldise simultaanist osawõtjate mängutaseme kohta wõib öelda, et kokku oli tulnud nii algajaid kui ka wanu mängijaid. Noored olid tulnud rohkem sellepärast, et malekuulsust palest palgesse näha ja temaga mängida.

Simultaani alustades oli Flohri tempo esialgu ülikiire, minnes hiljem positsioonimängule üle, mis on temale iseloomustaw. Esimene wäljakukkuja selgus kella poole 11 paiku, seega 3 tundi kestnud mängu järele. Esimeste wäljakukkujate hulgas oli ka kirjanik Enn Kippel. Ainuke naismängija kukkus wälja kolmandana.

Esimene wiik saawutati kell kolmweerand üks, pärast Flohri 14. wõitu 28-dal ringil. Wiigi saawutas W. Pomm. Edasi saawutasid wiike: H. Wekram, W. Beek, O. Karro, D. Wooremaa, Nigol, E. Tarkpea, A. Alaots, Kalmar ja Seliste. Kogusummas oli 11 wiiki.

Ainukese wõidu saawutas L. Draw kella poole 3 paiku öösel. Draw kuulub Tartu maleseltsi 1. klassi maletajate hulka.

Simultaanil wiibis kuni selle lõpuni ka Paul Keres ning lühikest aega käis seal ka proua Flohr.

Simultaan lõppes wähe enne kella 4 öösel, olles kestnud 8 tundi 20 minutit.

Paides 5 difteriidi juhtumit.

Nagu linnaarst meile teatab, on wiimastel nädalatel Paides esinenud 5 difteriidi juhtumit. Haigetele on tehtud süstimisi ja nad on isoleeritud, samuti on wõetud tarwitusele kõik teised ettewaatusabinõud. Difteriidijuhtumid said alguse lasteaias, mistõttu linnaarsti korraldusel lasteaed suleti 11.—18. oktoobrini. On soowitaw, et perekondi, kus difteriiti haigestunud lapsi, lähemate päewade jooksul ei külastataks.

500 mürsku Madridile.

Esimene salk Itaalia vabatahtlikke, mitusada meest, lahkus Hispaaniast.

ETA. Madrid, 14. oktoobril.

(Reuter.) Francolased pommitasid eile õhtul Madridi. Pommitamine kestis kaks tundi. Umbes 500 mürsku langes linna, tabades peamiselt Gran Via ja Vallecase piirkondi. Seitse pommi tabasid linna suuremat kinohoonet, kuid ei nõudnud õnneks ohwreid.

ETA. Gibraltar, 14. oktoobril.

(Reuter.) Cadizist teatatakse, et sinna on saabunud mitusada Itaalia leegionäri, kes kuuluwad „Musta noole" diwiisi. Nad on saabunud mitmesugustelt frontidelt, peamiselt Ebro ja Salamanca sektoreist. Leegionärid paigutati nelja auriku pardale, kuna haiged ja haawatud paigutati hospidalilaewa „Gradisca" pardale. Tuhanded inimesed, teiste hulgas ka rahwusliku Hispaania tähtsaid ametnikke, olid kogunenud sadamasillale leegionäridega jumalaga jätma.

Negrin tõuteooria vastu.

ETA. Barcelona, 14. oktoobril.

(Reuter.) Hispaania wabariikliku walitsuse peaminister Negrin pidas siin kõne, mis anti raadioteel edasi ka Ameerikasse. Meie tuleme käesolewast konfliktist wälja ühendatuina ja tugewaina, ütles Negrin. Hispaanlaste hulgas hakkab üha selgemini ilmnema arusaamine oma peamisest kohusest — teenida Hispaaniat. Negrin lisas: Rassi ei määrata kindlaks mitte ainult wärwi, näojume ja juuste järele, samuti ka mitte teatawate wererühmade domineerimise alusel. Seda waatekohta rassi suhtes wõidakse kasutada ainult hobusekaswatajate poolt, kuid see ei saa kunagi olla käesolewa ajaloolise ajajärgu juhtidele lähtepunktiks. Hispaania uuestisünd saab maailmale näitama seda katoliiklikku ja universaalset waimu, mida teatawate inimeste piimedus on takistanud esile tõusmast, ütles Negrin.

(DNB.) Barcelonast teatatakse, et kõik Valencia-Hispaania marksistlikud erakonnad on awaldanud manifesti, milles palutakse kõiki maailma demokraatiaid toetada Valencia walitsust. Demokraatiad peaksid mõjutama, et kõik wälismaalased eemaldataks Franco Hispaaniast, ja et Barcelona saaks õiguse relwi osta.

Palestiina ei rahune.

Terror muutub metsikumaks

Mufti ihukaitsjate maharaiutud pead leiti Damaskuse väravast.

ETA. Jeruusalem, 14. okt.

(Reuter.) Jeerikust tunaeile öösel kadunud kahe Maroko muhameedlase pead leiti eile Damaskuse wärawa lähedal Jeruusalemas. Mõlemad mehed olid warem Jeruusalema mufti ihukaitsjateks. Teatawasti saadeti Jeruusalema mufti maalt wälja.

Eile tuli mitmest kohast uusi teateid tulistamistest, süütamistest ja pommipildumistest. Neis terroriaktides on surma saanud kaks araablast.

Kaks Briti sõjalennukit tulistati alla.

ETA. Jeruusalem, 14. oktoobril.

(DNB.) Kubebe küla lähedal oli eile kokkupõrge Araabia aktiwistide ja juudi politseinike wahel, kusjuures kaks politseinikku said surma ja kaks haawata. Wõitluse kohta Hebroni teel teatatakse täiendawalt, et seal on alla tulistatud ka üks teine Briti sõjalennuk, mis on ära põlenud. Piloot ja waatleja hüppasid lennukist langewarjudega alla. Ent waatleja on seni kadunuks jäänud. Haisa ümbruskonnas on maksma pandud wäljaminekukeeld.

Sofias wangistati 3000 isikut.

ETA. Sofia, 14. oktoobril.

(DNB.) Eile korraldati Sofias suur haarang, kus wangistati üle 3000 isiku, kelledest aga 2000 uuesti wabastati, kuna üle 1000 isiku interneeriti. Interneeritute hulgas on ka parlamendi kuus pahempoolset rahwasaadikut, endiste radikaalmakedoonia salaorganisatsioonide juhtiwaid tegelasi ja ajakirjanikke. See aktsioon seisab ühenduses kindralstaabi ülema Pejewi tapmisega, mis on seni weel selgitamata.

Turul palju tapetud hanesid.

Reedene Tallinna turg.

Wihmasest ilmast hoolimata turul üsna elaw kauplemine. Kalaturul on isegi kilusid, kuid hind wõrdlemisi kõrge — 45 senti kilo.

Õunaturul on ploomid ja kreegid lõppemas, neid on weel üsna wähe.

Reedel on müügile toodud üsna rohkesti elusaid kukkesid ja karu, neid ostawad peamiselt juudiprouad. Elusad noored kuked maksawad 90—120 senti tükk, kanad 120—160 senti tükk.

Rohkesti on müügil tapetud hanesid, nende hooaeg on algamas.

Seeni eudiselt küllusles.

Liha hinnad wäikemüügil. Sealiha 90—120 s., sea pead-jalad 50—65 s., soolatud sealiha 90—110 s., ploomirasw 100—110 s., sulatatud searasw 135—150 senti, suitsusink 170—200 senti, keedetud sink 220—250 s., weiseliha 50—100 s., wasikaliha 60—120 s., lambaliha 55—80 senti kilo.

Jäneseb 100—180 senti tükk.

Tapetud linnud. Haned 125—140 s. kilo, **pardid** 200—300 s. tükk, **kanad** 90—185 s. tk., **kanapojad** 50—100 s. tk., **metspardid** 100—130 s. tk., **tedred** 200—300 senti tk., **püüd** 60—75 senti tükk.

Kanamunad 9—12 senti paar.

Piimasaadused. Meiereiwõi 170—185 senti, **pütiwõi** 150—165 senti, **kohupiim** 30—35 senti, **hapukoor** 100—110 s., **juustud** sordi järgi 80 kuni 175 senti kilo.

Mesi 165—180 senti kilo.

Juur- ja aiawili. Kartulid 55—60 s. 20-lt. mõõt, 5—6 senti kilo, **peakapsas** 6—8 s., **hapukapsas** 20—25 s., **kaalikad** 7—10 s., **peedid** 10—15 s., **keedetud peedid** 25 senti, **porgandid** 10—15 senti, **kõrwitz** 15 s., **sibulad** 25—30 s., **redised** 5—15 senti kimp, **lillkapsas** 5—40 senti **pea, wärsked kurgid** 5—30 senti tükk, **hapukurgid** 2—5 senti tükk, **tomatid** 15—40 senti kilo.

Wärsked kalad. Räimed 18—20 s., **kilud** 45 s., **turjad** 14 s., **ahwenad** 30—50 s., **haugid** 45—60 s., **latikad** 35—50 s., **kammeljad** 45—50 s., **wimmad** 35 s., **särjed** 25—28 s., **kogred** 40—45 s., **linaskid** 50—60 s., **lutsud** 35—40 s., **kohad** 70 kuni 120 s., **siiad** 70—120 s., **forellid** 160—225 s., **angerjad** 180—220 s., **lõhed** 180—325 senti kilo.

Soolatud kalad. Siiad 90—100 s., **kilud** 80 kuni 100 s., **räimed** 25 s., **heeringad** 40—100 senti kilo.

Suitsetatud kalad. Räimed 5—10 s., **kilud** 5—8 senti kümme, **silmud** 20—25 senti paar, **ahwenad** 80—100 s., **haugid** 100—110 s., **latikad** 100 s., **wimmad** 110—120 s., **siiad** 150—250 s., **angerjad** 200—400 senti, **lõhed** 700—1000 senti kilo.

Puuwili ja marjad. Õunad 20—90 s., **pirnid** 50—150 senti, **ploomid** 100—130 s., **kreegid** 45—50 s., **pohlad** 30—35 s., **jõhwikad** 20 senti kilo.

Seened. Wärsked seened 50—120 s., **mitmesugused soolatud seened** 30—60 s., **riisikad** 90—130 senti kilo.

A. Jürima pühapäewal Wajangul.

Eelolewal pühapäewal toimub Wajangu rahwamajas kohaliku Isamaaliidu osakonna ja teiste organisatsioonide ühisel korraldusel lõikuspüha pühitsemine piduliku kooswiibimisega. Lõikuspühale on kutsutud kõnelema Riigiwolikogu Järwamaa saadik ja Põllutöökoja esimees egr. Aug. Jürima. Wiimane on selleks oma nõusoleku andnud. Lisaks sellele on loota osawõttu ka teistelt külalistelt.

Hiline pikne tappis Järwamaal.

Käesolewal nädalal teatawasti esines weel Järwamaal kohati äikest. Aikesemürinat oli paaril õhtupoolikul ja õhtul kuulda Paides ja ümbruskonnas, samuti Türil ja mujal. Oktoobrikuu äike oli eriti tugew Paide ja Tapa wahel. Ei olnud wõimalik äikese tõttu saada isegi Paidest telefoniühendust Tapaga.

Nagu nüüd selgub, ei ole hiline äike möödunud kahju tegemata. Wäätsa wallas Rõa asunduses Martin Lillewälja talus tappis oktoobrikuu pikne wäljal kõies olewad kaks mullikat ja ühe lamba, kelle koguwäärtus kokku umbes 150 krooni. Omaniku kahju kujunes aga tegelikult wäiksemaks, kuna loomaarst tunnistas mullikate liha toiduks kõlbulikuks ja Lillewält saigi mullikad lihunikule müüa.

Loomade ja liha hinnad

Põllutöökoja alatisel elusloomade- ja lihaturul

reedel, 14. oktoobril.

Põllutöökoja alalisel elustapaloomade ja lihaturul kaldus täna sea- ja lambaliha pakkumine eelmistest päewadest tublisti suuremaks. Hinnad, mis juba paar päewa kaldusid nõrgenema, nõrgenesid täna suurema pakkumise tõttu weelgi mõne sendi wõrra. Weiste pakkumine oli täna keskmine. Nõudmine paistis aga tagasihoidlikuna. Tapaweised maksid järgmisi hindu:

Pullid: nuumatud 58—60 senti, wäiksemad pullid 56—58 sendi piires tapakaalu kilo. Pullid eluskaalu järgi maksid 26—31 sendi piires kilo.

Mullikad maksid pullidega wõrdset hinda.

Lehmad: nuumatud (pekkrammusad) 64—70 senti, rammusad 58—64 senti, keskmised 53 kuni 57 sendi piires ja lahjad 46—50 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järgi maksid rammusad lehmad 30 sendi ja keskmised 22 sendi piires kilo.

Wasikate pakkumine wäike. Nõudmine hea. Tendents püsiw. Tapetud wasikad ühes nahaga maksid 55—80 senti kilo. Eluskaalu järgi 36—55 senti kilo.

Lammaste pakkumine üle keskmise. Nõudmine tagasihoidlik. Tapetud lambad ilma nahata maksid 40—48 senti kilo. Eluskaalu järgi wastuwõtmisepunktis 27—30 senti kilo.

Sigade pakkumine suur. Nõudmine keskmine. Hinnad mõne sendi wõrra nõrgenenud. Nii maksid tapetud sead 75—80 sendi piires kilo.

Nahkade hinnad.

Nahkade hinnad püsiwad juba mõnda aega ühel tasemel. Nii maksid:

Weisenahad toorelt: 1. sort 70 senti, 2. sort 63 senti. Teise sordi hulka kuuluwad nahad, millel üle 4 tõugaugu.

Wasikanahad 3,15 kr. tükk. Kaalus üle 3,5 kg. ühe kilo hind 1 kr.

Lambanahad 1,75—3 kr. tükk, olenedes willast ja suurusest.

Hobusenahad toorelt 8—11 kr. tükk.

Kehra rongiõnnetuses polnud süüdi vedurijuht.

Kehra jaamas leidis möödunud talwel, 9. weebruari õhtul aset raske rongiõnnetus. Nimelt jooksis roobastelt maha Aegwiidu poolt saabunud kaubarong 262, mis oli juhitud ummikteele. Õnnetusel jooksis läbi ummiktee kaitsepuki pehme maa sisse wedur OK-127 ning purunes 12 wagunit, mis jooksid osalt üksteise sisse.

Õnnetus nõudis ka inimohwri, kuna rongi õlitaja Robert Entson sai sedawõrd raskesti wigastada, et järgmisel hommikul heitis selle tagajärjel Rakwere haiglas hinge.

Õnnetuse kohta toimepandud juurdlusel selgus, et rong oli Kehra jaama sisseõidul liikunud õige suure kiirusega, mispärast ei suudetud teda ka õigeaegselt pidurdada — waatamata, et kasutati wagunite käsipidureid, weduri-tendri pidurit ning lõpuks oli antud ka wastuuuru.

Juurdlusel kogutud andmete põhjal wõeti wastutusele wedurijuht Jaagop Aro, kusjuures teda süüdistati selles, et Kehra jaamale lähenedes ei wähendanud rongi sõidukiirust sel määral, nagu nõuawad seda wastawad eeskirjad, mis tingis ka raske õnnetuse.

See asi oli neljapäewal arutusel Tallinna ringkonnakohtus. Jaagop Aro end süüdi ei tunnistanud ning wäitis, et teinud kõik, mis wõimalik, õnnetuse ärahoidmiseks.

Nagu asjaarutamisel kohtus selgus, ei teadnud wedurijuht, et rong juhitakse Kehras ummikteele. Kui see asjaolu selgus, oli õnnetus juba wältimatu. Rongi sõidukiirus polnud suurgi üle lubatud normi. Pealegi oli Aro sulgenud weduril auru juba kilomeeter maad enne Kehra jaama jõudmist.

Eksperdi, raudteetalituse kõrgema ametniku arwamise järele, oli Kehra õnnetus ainulaadne meie raudteeõnnetuste ajaloos ning tingitud mitmesugustest eristest asjaoludest. Nagu ekspert teadis tõendada, tuleb raudteel küllaltki sageli ette juhtumeid, kus rongi ei suudeta pidurdada jaama ees, waid alles tükk maad eemal. On tulnud ette isegi juhtum, kus rong suudeti pidurdada alles järgmises jaamas. Kuna aga käesolewal juhul oli tegemist ummikteega, siis lõppes sarnane möödasõit ka raske õnnetusega.

Kohus pärast asjaarutamist otsustas wedurijuhi Jaagop Aro mõista õigeks, kuna tema süü ei leidnud juurdlusel kinnitamist.

Laupa üksikrühm korraldab laskewõistluse.

Kaitseliidu Türi malewkonna Laupa üksikrühm korraldab pühapäewal, 16. okt. Laupa laskerajal laskewõistluse Põikwa ja Laupa üksikrühmade wahel. Samal päewal korraldab Laupa rahwaraamatukogu seltsi näiteringi poolt P. Linnuse külakomöödia „Sulane Poolast".

Poolakas sai Kõrbjal peksa.

Pärnu wallas Kõrbja mõisas elutsew poola tööline Joosef Zdanowicz awaldas politseile, et tema on läinud Kõrbja mõisas elutsewa poola naistöölise juurde, kus wõetud teiste kaasmaalastega napsi. Sinna on tulnud ka teisi töölisi, kes tunginud talle kallale ja rebinud katki tema särgi ja pintsaku. Ta on wisatud koguni aknast wälja. Poolakas süüdistab kallaletungijaid kergete kehawigastuste tekitamises, kuna ta on pidanud arstilt abi otsima.

Tapa sõnumeid.

Tapa telefoniwõrku laiendati maa-aluse kaabliga. Praegu on Tapal käsil maa-aluse telefonikaabli wedamine raudteejaamast mööda Jaama ja Pikka tänawat kuni Wanaturuplatsini. Kuna telefoniabonentide arw järjest suureneb, tuli õhukaabli traatide tagawarast puudus ning teise õhukaabli wedamine koormanuks liialt õhuliini, mispärast olsustati uus kaabel maandada. Maandatud kaabel sisaldab 100 paari traate, sellega 100 abonendi tarbeks. Kaabli maandamise töödega loodetakse lõpule jõuda käesolewa kuu lõpuks. Ühtlasi kawatsetakse edaspidi kaotada jaama esisel platsil asuw kaablipost.

Mustlaste unsi pettustrikke. Kuna senised pettustrikid hobuste paristamisel on korduwalt kasutamise tõttu saanud üldiselt teatawaks, leiutawad mustlased järjest unsi kombinatsiwone talumeeste tüssamiseks. Teisipäewal Tapa laadal ostis üks mustlasi kelleltki wanemalt taluperemehelt hobusekronu 60 kr. eest. Peale passi registreerimist maksis mustlane samas kiiresti raha ja kihutas siis kohe ostetud hobusega minema. Kui talumees aga uuesti saadud raha hakkas üle lugema, leidis ta, et saadud 20-kr. paberraha on ainult üks pool. Mees ruttas nüüd politsei abi otsima, kellega koos leidiski mustlase laadaplatsilt, kus see juba ostetud hobust müütas. Kuigi mustlane algul kategooriliselt waidles pettuse wastu, nõustus ta lõpuks siiski tasuma talumehele 10 kr., et teha kahjud n. ö. pooleks. Ning pehmajüdameline talumees nõustuski enda kahjuks, kuigi ta wõinuks peale oma terwe summa nõuda weel mustlaselt trahwirahagi. Töölaagri hirmul püüawad mustlased nimelt praegu iga hinna eest wältida kohtuga kokkupuutumist.

Supluskoha wäljakaewamist ei alustata tänawu. Kuigi linnawalitsusel oli kawatsus alustada tänawu eeltöödega Walgejõele linna suplusrajooni ehitamiseks, nagu teatasime waremalt, on nüüd selgunud, et kawatsusest tänawu siiski asja ei saa. Esiteks ei edene supluskohaks wäljawalitud maa-ala linna administratiiwpiiresse toomine nii kiiresti ja teiseks pole praegu ka rahalisi wõimalusi. Wiimase asjaolu tõttu osutub asja lõbiwiimine üldse raskeks.

Autod jääwad Pärna ja Ülesõidu tänawail porri kinni. Kuna praegu Laia tänawat ümber prügitatakse, toimub ühendus Walgejõe puiestee ja teisel pool raudteed asuwa linnaosa wahel Pärna ja Ülesõidu tänawaid kaudu. Nimetatud tänawad on aga sillutamata ja wihmasadude ning tiheda liiklemise tõttu niiwõrd poriseks muutunud, et sõidukeil sealt tõesti raske läbi pääseda. Nii on wiimastel päewadel mitmed weoautod sinna sisse wajunud, rabeldes porist wälja alles peale koorma maha ladumist ja hulga aega wiiwat tööd. Kuna mainitud ühendus kuulub linna läbistawate teede wõrku, tuleks siin katsuda mõnda hädaohtlikumat kohta weidi täita, et wältida liiklemisummistust. Õige täbar on samas ka jalakäijate olukord.

Paide kõnniteedel ladiseb kaela.

Ühes alanud sügissadudega on paidelastele saanud nuhtluseks wigased ja ummistunud räästarennid, mille kohta olnud ikka sagedasemaid kurtmisi. Ja kui keegi juhtub saju ajal kõndima kõnniteedel, siis wõib ta sama kogeda omal nahal. Lausa ojadena ladiseb kohati (näiteks Pärnu ja Pikal tänawal) wihma rennidest kõnniteel käijale kaela, nii et see tahes-tahtmata peab kasutama hobuseteed. Samuti walitseb Pika ja Karja tänawa ristumiskohal seesugune uputus, et tuleb üllegi teha ring, et pääseda uputuskohast üle.

Tuleb kindlasti loota, et majaperemehed ja asutused, kellesse need asjaolud wõtksid puutuda, astuksid kiiresti samme selliste nähete kõrwaldamiseks. Tuleks katsuda kuidagi wältida ka tänawaristi üleujutust, mida küll linnawalitsus oleks pidanud tegema juba suwel. Mõndagi saab seal hea tahtmise juures aga teha siiski ka praegu.

Huuksis pühapäewal ratsawõistlused.

Kaitseliidu Koeru ükskratsarühma korraldusel toimuwad eelolewal pühapäewal Huuksi riigimõisas ratsawõistlused, kus esitatakse kõik wõistlusalad. Huwi pakkuwam tohiks olla samas demonstreeritaw noorhobuse dressuur. Wõistluste algus on kell 13 päewal ja wõistluste wastu walitseb elaw huwi.

Kodukaitsjate peo-õhtu Mündis.

Nkk. Mäo jsk. korraldusel toimub laupäewal Mündi algkooli ruumes segaeeskawaga pidu ühes loterii-allegriga, kus wõitjaid ootab rida wäärtuslikke asju. Sellele lisaks wõimaldub kuulda ettekandeid kodutütreilt, noorkotkailt ja naiskodukaitsjailt.

Teadaanne raadio ostjatele!

Käesolevaga teatan, et minu käes on Järvamaal **Eesti kõige paremate wabrikute raadioaparaatide ainuesindus.**

A-s. Are ja Joh. Rammul'i

STANDARD on aparaadid, millel **wõistlejaid ei ole.** Et wältida järeleaimatud aparaatide ostmist, palun hoolikalt tähele panna, et aparaat kannaks nime

A-s. Are wõi Joh. Rammul'i Standard

Palume külastada Järwamaa peaesindust

W. RAKFELDT

PAIDES, TURG 18 • TELEFON 109

Perenaised!

Rakke villatööstuse

täiuslik ja moodne sisseseade ning wilunud tööjuhataja kindlustawad Teile

parima töö.

Tellimiste täitmine kiire: hommikul töösse antud töö tehakse õhtuks walmis.
Tööhinnad wastutulelikud.
Kasutage Rakke laadapäewa, 17. okt. willade töösse toomiseks.

Kaugemalt töötarwitsejad, saatke willad wastuwõtukohtade läbi!
Töid wõtawad wastu:
Järwa-Jaanis — k/m. Blauart ja Ko.
Koeru — Weeberi ja Tominga kpl.
Tapal — J. Iwanowi kaupl., Pikk t. 18.
Paides — Järwa Majandusühisus.
Tamsalu — Grünwerki kauplus
Mustanõmmel, Annas, Wäätsal, Mäeküla, Ristil ja Koigis — Järwa Majandusühisuse harukauplused.

Elmar HABICHT, Rakke, tel. 5

KINO „KALEV" TAPAL Reede, 14.—17. okt. s. a.

Maailma omapärasem ja toredaim laulusuurfilm!
New Yorgi Metropolitan ooperi tenor Nino Martini laulab suurfilmis

Pealiku lemmiklaul

Mehhiko legendaarse pealiku lemmiklaul ja unustamatud wiisid.

2. HUVITAV LISA.

Algus: äripv. kell 20, pühap. kell 16, 18 ja 20, esmaspäewal kell 19 õhtul.

Teatan

lugupeetud ärisõpradele, et sügishooajaks on kohale jõudnud

naiste ja laste jalanõusid.

Meestele suures walikus weekindlaid säärsaapaid. Ritkalik walik moodsatest ja eriti sobiwatest kummijalanõudest.
„Unioni" esindus, A. Tammewäli, Paide, Turg 18.

Tahvelklaver ja pehme mööbel

odawasti müüa Rakweres, Tööstuse tn. 1.

Uus taksoauto J-8

Koerus. Wäljasõiduks alati saadawal. Telefon Koeru 42. Sõiduhinnad wõistlemata odawad.

Omanik
J. Tuudelepp.

Kaks noormeest, üks riigiteenija ja teine iseseisew, ärialal tegutsew, soowiwad

tutwust.

Kirjad: Rawa p.-ag., pk. 12, märgusõna „Riigiteenija" ja „Ärijuht" all.

Käesolewal sügisel awatawasse

Õisu karjatalitajate kooli

on alanud õpilaste wastuwõtmine.

Kooli wõetakse mõlemast soost isikuid alates 17. a. wanuselt, kel on 6-kl. algkooli haridus. Õpetus kestab üks aasta. Õppemaksu ei ole. Töö eest saawad õpilased tasu ülalpidamise kulude piirides.
Õppetöö algab 7. nowembril s. a.
Soowiawaldusi wõtab wastu ja lähemaid teateid kooli üle annab Õisu Piimandusinstituut, Õisu ag.

Õisu Piimandusinstituut.

Keila põllunduskoolis

algab õppetöö 17. oktoobril s. a.

Wastu wõetakse 16-aastasi ja wanemaid mõlemast soost õpilasi, algkooli haridusega. (Õppenõukogu wõib wastu wõtta ka nooremaid.)
Õppemaksu koolis ei ole. Korter ühes kütte ja walgustusega tasuta. Osa õpperaamatuid saab koolilt laenuks. Toitluskulu Kr. 10—12.— kuus. Kehwematel õpilastel toetuse saamise wõimalus.
Awaldustega kooli astumiseks pöörduda koolijuhataja poole, kellelt saab ka täiendawaid teateid.
Aadress: Keila Põllunduskool, Keila. Tel. Keila 49.

Teatan lugupeetud ostjaskonnale, et olen 12. sept. awanud

liha- ja worstitööstuse

Paides, Pärnu tän. 6 (Judelowitsi majas). Wõtan wastu tellimisi liha soolamise ja suitsetamise peale.
Teenimine eeskujulik, hinnad mõõdukad, kaup esmajärguline.

Austusega

Ilja Jewsejew

(Endine „Iwa" worstimeister.)

Puhkuselt tagasi tulnud. Jatkan haigete wastuwõtmist

Järwa-Jaanis, endise maja teises korteris.

Dr. V. ROSENSTEIN

KUULUTUS.

K. L. Laupa ükskrühma juhatus teatab, et 16. okt. s.a. korraldataw pidu ja laskewõistlus Laupa koolimajas ja laskerajal

jääb ära.

Juhatus.

OKSJON.

17. okt. 1938. a. kell 10 h. müüakse Tapa jaosk. kohtupristawi poolt Rakweres Ringkonnakohtu ruumes Anna Rikk'ile kuuluw uus, kahekordne

puumaja,

mis asub Türi linnas, Paide tn. 32. Krundi suurus 1868 ruutmeetrit.

Kehra Riigimõis Harjumaal

wajab alates 1. now. s. a.

1. sepp-masinisti ja 1. karjameest.

Teated endise teenistuse ja nõutawa palga üle esitada Kehra Riigimõisa walitsusele Kehra ag.

Mõisawalitsus.

Mustla-Wõõbu Weeühisuse

peakraavi puhastamise tööde väljaandmine

toimub ühingu kantseleis Mustla külas, „Otsa" talus teisipäewal 18. okt. s. a. kell 12 päewal.

Ühingu juhatusel jääb õigus ka tööd wälja anda mittewähempakkujale.

Juhatus.

Teadaanne.

E. E. L. K. Paide koguduse juhatus teatab, et koguduse 1938. a.

liikmemaksu tähtaeg on 1. nov. s. a.

Juhatus loodab, et koguduse liikmed oma kohustused tähtajaks täidawad. Juhatus.

Uus! Uus!

Daamide ja härrade JUUKSETÖÖSTUS

Järwa-Jaanis, Pikk t. 34. Telefon 71.

Tehakse kõiki daamide ja härrade juukisetöid täiesti wilunud tööjõudude poolt. Elektri-aurulokke tehakse ainult wälismaa õlidega nuusmal ja moodsamal aparaadil, mille juures kunmenemist ette ei tule. Seepärast iga daam ja härra, kes soowib kanda häid ja püsiwaid lokke, weendub selles ise. Töeline reklaam on ainult hea ning püsiw töö.

Lugupidamisega omanik.

Lugeja otsus:

Parimaks, sisukamaks ja odawamaks ajalehets järwamaalasele maal ja linnas jääb siiski oma häälekandja

„Järwa Teataja"

Seepärast tellin ise „Järwa Teataja" ja soowitan teda kõigile tuttawatele ja naabritele.

A.-ü. „Ühiselu" trükk, Tallinnas.